

**ПЛАН ЗА КОЛЕКЦИЯТА
НА ОП ЗООПАРК – СПАСИТЕЛЕН
ЦЕНТЪР
гр. ВАРНА
2025 - 2034г.**

1. РЕЗЮМЕ

Зоопарк Варна трябва да има ключова роля в опазването на биологичното разнообразие, природозащитните инициативи и образованието на посетителите. Планът за колекцията и размножаване е стратегически документ, който определя приоритетите при управлението на животинските видове в зоопарка. Основният фокус е върху опазването на застрашени видове, научните изследвания и подобряването на условията за живот на обитателите, като приоритетно се работи в съответствие с международните природозащитни стандарти.

Основни цели на плана

- **Разнообразие и устойчивост на колекцията** – Поддържане на балансирана и устойчива популация от животни чрез научнообоснован подбор и съобразяване с природозащитните приоритети.
- **Размножителни програми** – Разработване на ефективни стратегии за размножаване, особено за застрашени видове, в сътрудничество с международни организации като Европейската асоциация на зоопарковете и аквариумите (EAZA) и Международния съюз за защита на природата (IUCN).

Управление на колекцията

- Подборът на видове се основава на научни критерии като статус на застрашеност, адаптация към климатичните условия на Варна и значение за екологичното образование.
- Основен фокус се поставя върху застрашени местни и световни видове, като риса (*Lynx lynx*), белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) и египетският лешояд (*Neophron percnopterus*).
- В зоопарка се поддържа баланс между местни и екзотични видове, с акцент върху поддържането на здрави и генетично устойчиви популации.

Размножаване и генетично управление

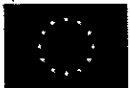
- Приоритетно участие в международни размножителни програми и обмен на животни с други зоопаркове с цел поддържане на генетичното разнообразие.
- Използване на съвременни технологии и научни методи за мониторинг на генетичното здраве на популациите.
- Размножителните програми са насочени към приоритетни местни и глобално застрашени видове, като се цели тяхното успешно съхранение и увеличаване на числеността им.

Опазване на видовете и повторно въвеждане

- Зоопарк Варна активно подкрепя и участва в проекти за повторно въвеждане или възстановяване на застрашени видове в естествената им среда.
- Партньорствата с природозащитни организации ще осигуряват научна и техническа подкрепа за опазването на застрашени видове в страната.

Заключение: Планът за колекцията и размножаване на Зоопарк Варна е стратегически документ, който насочва усилията към устойчиво управление на

www.eufunds.bg

животинските видове, съчетавайки научен подход, образователни цели и природозащитни практики. С изпълнението на този план, зоопаркът ще се утвърди като водещ център за природозащита и екологично образование в България и региона. Чрез стратегическо планиране и международно сътрудничество, Варненският зоопарк ще допринесе за опазването на биоразнообразието и възпитаването на обществена отговорност към околната среда.

2. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият документ има за цел да представи стратегическите насоки за развитието на колекцията от животни в Зоопарк Варна, както и да очертае дългосрочен план за размножаване на видовете, с акцент върху природозащитната и консервационна стойност, научното и образователно значение и атрактивността за посетителите. Зоопаркът се ангажира да бъде не само място за отдих и образование, но и активен участник в природозащитни програми и международни усилия за опазване на биоразнообразието.

Документът включва подробен анализ на видовете в колекцията, техния природозащитен и консервационен статус, ценност за зоологическите градини, както и конкретни стратегии за размножаване, обогатяване на средата и участие в локални и международни консервационни програми.

2.1. Основание за изготвяне

Този документ е разработен в изпълнение на Договор № Д24000585ВН от 16.05.2024 г. в изпълнение на проект BG16FFPR002-3.007-0017 „Техническа помощ за инвестиции в зоологически градини“ по Приоритетна ос 3 „Биологично разнообразие“ на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.“

2.2. Мисия

Зоопарк Варна, като съвременна институция, да осигури дългосрочно развитие на колекцията си за да допринесе за съхраняване на биоразнообразието, разпространяване на природозащитно и биологично образование в местната общественост.

Настоящият план може да постигне поставената си основна мисия само, чрез съществени реформи на концепцията за отглеждане на видове в колекцията. Важно е концепцията за отглеждане на животни да бъде подчинено на съвременни схващания за нуждата от съществуване на зоопарковете изобщо. Всяко отглеждано животно трябва да има смисъл не само като атрактивен експонат, а да допринесе за защита и съхраняване на биоразнообразието като част от по-големи цели. Като запазване на видовете извън естествената им среда, екологично образование или възпитаване на уважение към природата. Затова е изключително важно интегрирането на Зоопарк Варна към организации, представляващи съвременното зоопарково дело, което в случая на зоопарк в ЕС е Европейската асоциация на зоопарковете и аквариумите (EAZA). Тясното сътрудничество със зоопаркове с висока степен на развитие

в ЕС и България гарантира постигане на целите, които биха обслужили мисията на водеща природозащитна институция в състава на Община Варна.

Целите, които настоящият план преследва са осъвременяване на колекцията от животни на зоопарка, така че да се постигнат следните резултати:

- Висока консервационна стойност на отглежданите видове. Включване в програми за съхранение на видовете (напр. EEP на EAZA).
- Стойност на отглежданите видове за непреки консервационни стойности като образование.
- Осигуряване на благосъстоянието на отглежданите животни.
- Атрактивност за публиката и привличане на посетители.

3. НОРМАТИВНА И ЗАКОНОВА РЕГУЛАЦИЯ

Много от видовете, отглеждани в зоопарковете притежават съответен нормативен статус. Нормативният статус е свързан със защитата на видовете на международно и национално ниво, вследствие на което попадат под разпоредбите на съответното природозащитно законодателство. По този начин придобиването им от дивата природа и тяхното ползване е предмет на разрешителни режими. Нормативният статус на видовете се определя на международно ниво от международните конвенции, които представляват договори между страните членки на дадена конвенция. Конвенциите са основа за изграждане на националните законодателства на държавите. Относителите към видовете в колекциите на зоологическите градини, нормативни документи най-общо могат да бъдат групирани като международно законодателство, законодателство на Европейския съюз и национално законодателство.

3.1. Национално законодателство

Националното законодателство въвежда както Директивите на Европейския съюз, така и специфични за всяка една държава-членка изисквания, които не могат да бъдат въведени чрез Регламентите, свързани главно с определяне на административните органи, които ги прилагат и връзките между тях.

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР)

Законът за биологичното разнообразие е специален закон, основната цел на който е опазване на биологичното разнообразие. Законът (чл. 60) въвежда изискванията на Директива 1999/22/ЕС относно зоологическите градини и общи правила при отглеждането на животните и функционирането на зоологическите градини. Съгласно разпоредбите на закона в рамките на своите задължения и съобразно видовете, отглеждани в зоологическите градини следва да:

- документират екземплярите, както и техния произход;
- етикетират и маркират екземплярите, когато това е възможно;
- събират и поддържат информация по определени показатели за състоянието на колекциите, както и за технологиите и техниките за тяхното отглеждане и поддържане;

- организират или участват в научни и други изследвания от значение за опазване и отглеждане на видовете, включително такива, свързани с повторното въвеждане в природата на диви видове;
- предоставят размножителни материали от застрашени видове за възстановяване или повторно въвеждане в природата;
- предоставят при договаряне размножителни материали от застрашени видове за ферми за отглеждане на животни;
- обменят информация с други институции с подобно предназначение и цели;
- настаняват животните при условия, които удовлетворяват техните биологични изисквания и изискванията за запазването и размножаването им;
- осигуряват подходяща за отделните видове обстановка в местата, където те са затворени;
- поддържат високо ниво на превантивни и лечебни ветеринарни грижи и хранене при отглеждането и развъждането на животните;
- предприемат необходимите мерки за предотвратяване бягството на животни, за да бъдат избегнати възможни екологични заплахи за местните видове.

Закон за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД)

Законът урежда правилата за лова, организацията на ловното стопанство и определя видовете животни, които са предмет на лов. Законът няма пряко отношение към зоологическите градини, но в техните колекции нерядко се отглеждат видове, които по смисъла на закона представляват дивеч.

Закон за защита на животните (ЗЗЖ)

Законът урежда защитата на животните и механизмите за нейното осъществяване. Защитата на животните се изразява в опазване на техния живот, здраве и добро състояние, предпазването им от нехуманно, жестоко и особено жестоко отношение, осигуряване на подходящи грижи и условия за живот, съобразени с техните физиологични и поведенчески особености. Законът няма пряко отношение към регулирането на дейността на зоологическите градини, но ги посочва като места, в които могат да се настаняват конфискувани диви екземпляри.

Наредба № 6 от 23 октомври 2003 г. за минималните изисквания и условия за отглеждане на животни в зоологически градини и центрове за отглеждане и размножаване на защитени видове животни (ДВ, бр. 105 от 2.12.2003 г., изм. и доп. бр. 43 от 26.05.2006 г., бр. 44 от 12.06.2009 г.)

Наредбата определя минималните изисквания, при които може да се отглеждат екземпляри от конкретни видове. В нея са въведени и изисквания за квалификацията на персонала, с който трябва да разполага една зоологическа градина, за да може да работи с диви животни.

3.2. Законодателство на Европейския съюз (ЕС)

Директива № 1999/22/ЕС на Съвета относно държането на диви животни в зоологически градини. Целите на директивата са да защитава дивата фауна и да съхранява биологичното разнообразие. За тази цел директивата въвежда редица изисквания, които са въведени в националните законодателства на страните членки. По отношение на колекциите на зоологическите градини Директивата изисква:

- подслоняване на животни при условия, които целят да задоволят биологичните и консервационни изисквания на отделните видове, чрез предоставяне на специфично за конкретния вид загражденията; и поддържане на висок стандарт при отглеждане на животните чрез развита програма от превантивни и лечебни ветеринарни грижи и хранене,
- предотвратяване на бягството на животни с оглед избягването на възможни екологични заплахи за местните видове и предотвратяване нежелателното навлизане на външни вредители,
- поддържане на актуализирана документация за колекцията на зоологическата градина, подходяща за документираните видове.

Директива № 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно опазването на дивите птици. Директивата се отнася до опазването на всички видове естествено живеещи в диво състояние птици на европейската територия на държавите-членки, за които се прилага Договорът за Европейския съюз. Тя има за цел защита, управлението и регулирането на видовете птици и урежда тяхното използване.

Директива № 92/43/ЕИО на Съвета за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Целта на директивата е да допринесе за осигуряване биологичното разнообразие чрез запазване на естествените местообитания, както и на дивата фауна и флора върху европейската територия на държавите-членки, за които е валиден Договорът за Европейския съюз. По отношение на диви животни и растения от интерес за Общността директивата цели те да бъдат запазени или възстановяване в благоприятното състояние в тяхната естествена среда на разпространение.

Регламент (ЕО) № 338/97 на Съвета от 9 декември 1996 относно защитата на видовете от дивата флора и фауна чрез регулиране на търговията с тях. Предмет на регламента е защитата на видовете от дивата фауна и флора и гарантирането на тяхното опазване чрез регулиране на търговията с тях. Регламентът се прилага в съответствие с целите, принципите и разпоредбите на CITES. Чрез него чрез система от разрешителни и сертификати се регулира износът, вноса и реекспорта на екземпляри от видовете, вписани в приложенията към него. Същите до голяма степен отговарят на приложенията към CITES, но са въведени и по стриктни правила по отношение на видовете по **Директива № 2009/147/ЕО** и **Директива № 92/43/ЕИО**. За по-добро разбиране и прилагане на регламентът се допълва от следните нормативни документи:

- Регламент № 865/2006 на Комисията от 4 Май 2006 установяващ подробни правила за прилагане на Регламент № 338/97
- Регламент за изпълнение (ЕС) № 792/2012 на Комисията от 23 август 2012 за определяне на правила във връзка с формата на разрешителните, сертификатите и другите документи, предвидени в Регламент (ЕО) № 338/97 и за изменение на Регламент (ЕО) № 865/2006 на Комисията
- Регламенти за изпълнение (ЕС) на Комисията относно забрана за въвеждането в Съюза на екземпляри от някои видове от дивата фауна и флора в съответствие с Регламент (ЕО) № 338/97

Регламент (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 година относно предотвратяването и управлението на въвеждането и

www.eufunds.bg

разпространението на инвазивни чужди видове. С регламентът се определят правила за предотвратяване, намаляване и смекчаване на неблагоприятното въздействие върху биологичното разнообразие от въвеждането и разпространението — както преднамерено, така и непреднамерено — на инвазивни чужди видове върху биологичното разнообразие в рамките на Съюза. За прилагане и определяне на видовете, за които е относим, са приети и следните нормативни документи:

- Регламент за изпълнение (ЕС) 2016/145 на Комисията от 4 февруари 2016 година за приемане на формата на документа, който служи като доказателство за наличието на разрешително, издадено от компетентните органи на държавите членки, с което се позволява на учрежденията да извършват определени дейности с инвазивните чужди видове, които засягат Съюза, в съответствие с Регламент (ЕС) № 1143/2014
- Регламент за изпълнение (ЕС) 2016/1141 на Комисията от 13 юли 2016 година за приемане на списък на инвазивните чужди видове, които засягат Съюза, в съответствие с Регламент (ЕС) № 1143/2014

Чрез Директивите и регламентите се въвежда и прилагат международното законодателство на територията на Европейския съюз, като често въвеждат по стриктни правила, отколкото изискват международните договори. Докато директивите се въвеждат в националното законодателство, то Регламентите са пряко приложими за територията на държавите членки на Съюза.

3.3. Международно законодателство

Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска конвенция), ратифицирана от Великото народно събрание за решение, прието на 25.01.1991 г. - ДВ, бр. 13 от 1991 г., в сила за Република България от 01.05.1991 г. Целите на конвенцията са опазване на дивата флора и фауна на Европа и техните естествени местообитания, включително уязвими и мигриращи видове.

Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES), ратифицирана с Решение на Великото народно събрание от 12.12.1990 г. ДВ, бр. 103 от 1990 г. В сила за Република България от 16.04.1991 г. Обн., ДВ, бр. 6 от 21.01.1992 г. Конвенцията регулира международната търговия с диви видове, включително в нейните приложения, така че тя да не застрашава тяхното оцеляване в дивата природа.

Конвенцията за мигриращите видове (CMS), ратифицирана със закон, приет от Народното събрание на 23.07.1999 г. - ДВ, бр. 69 от 3.08.1999 г. В сила за Република България от 1.11.1999 г., обн. ДВ, бр. 16 от 25.02.2000 г. Занимава се с опазването на мигриращите видове животни по техните миграционни маршрути и зимовища.

Споразумение за опазване на водолюбивите птици в Африка и Евразия (AEWA), Ратифицирано със закон, приет от 38-то Народно събрание на 23 септември 1999 г.; Обн., ДВ, бр. 87 от 1999 г. В сила за Република България от 1 февруари 2000 г. Споразумението е в рамките на Конвенцията за мигриращите видове (CMS). Занимава се с опазването на мигриращите водолюбивы птици по техните миграционни маршрути и зимовища.

3.4. Консервационна значимост и добри практики

Консервационният статус на видовете на световно ниво се определя от Международния съюз за опазване на природата (IUCN), който е международна организация, работеща в областта на опазване на природата и устойчиво ползване на природните ресурси. На базата на събиране на научна информация, извършване на проучвания и анализ организацията определя природозащитното състояние на видовете на световно ниво въз основа редица критерии, за оценка състоянието на популациите на дивите видове животни и растения. В зависимост от тяхното състояние видовете се разпределят в следните категории:

Изчезнали видове

Изчезнал (EX) е вид, чийто последният индивид е умрял или, за който след систематични и продължителни проучвания, не е регистриран нито един индивид;

Изчезнал в природата (EW) е вид, който е оцелял единствено в плен;

Застрашените видове се оценяват като:

Критично застрашен (CR) вид с изключително висок риск от изчезване в природата, в резултат на бързо намаляване на популацията от 80 до над 90 % през последните 10 години (или три поколения);

Застрашен (EN) вид, който е изложени на много висок риск от изчезване в резултат на бързо намаляване на популацията от 50 до повече от 70 % през последните 10 години (или три поколения);

Уязвим (VU) вид с висок риск от изчезване в резултат на бързо намаляване на популацията от 30 до повече от 50 % през последните 10 години (или три поколения).

Не застрашени видове:

Почти застрашен (NT) вид, който може да отговаря на критериите за застрашен вид в близко бъдеще;

Не застрашен (LC) вид, който е широко разпространен.

Във връзка с консервационният статус и състоянието на популациите Европейската асоциация на зоопарковете и аквариумите работи по програми за поддържане на популации извън естествената in среда (*ex-situ*), с цел размножаване и където е необходимо въвеждане на екземпляри в дивата природа ЕЕР (*EAZA ex-situ program*). Организацията поддържа 500 програми, координатори по които са експерти от различни зоологически градини.

Добри практики за отглеждането на конкретни видове могат да бъдат намерени на интернет страниците на МОСВ, Световната асоциация за зоопаркове и аквариуми (WAZA), EAZA и други регионални организации на зоологическите градини.

4. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ

4.1. Колекция

Площта на Зоопарка е 23,83 дка и е разположен в местообитание с естествена дървесно-храстова растителност. Застроената площ е представена от сгради с обща площ 1762 m² и

алейна мрежа с площ от 3657 m². От всички 34 сгради, постройки и фургони на територията на зоологическата градина 20 са предназначени за настаняване на животните.

В настоящата колекция на зоологическата градина се отглежда 59 вида животни, представени от около 341 индивида, които най-общо могат да бъдат разделени на диви и домашни животни. Количеството на отглежданите животни варира през годината, предвид естествените процеси на размножаването и смърт, както и на случаите на обмен с други зоологически градини или предоставяне или получаване на екземпляри при обмен или по договори за размножителен заем. В рамките на своята дейност зоологическата градина обменя животни с други зоологически градини в страната. По договор се отглеждат и животни, като леопардите и тигрите, които са собственост на чужда компания.

Понастоящем колекцията включва 48 вида диви животни с общо 219 екземпляра, в следното съотношение:

- Бозайници: 19 вида, 64 екземпляра;
- Птици: 29 вида, 157 екземпляра.

От тях местни за територията на страната са 21 диви вида, включително един изчезнал от фауната на България, а чуждите видове са 34, включително два инвазивни.

Отглежданите домашни животни са представители на 11 вида с обща численост от 120 екземпляра, в това число:

- Бозайници: 5 вида, 39 екземпляра;
- Птици: 6 вида, 81 екземпляр.

Подробни данни за отглежданите в момента видове животни са изложени в Приложение 1.

4.2. Настаняване на животните от колекцията

Зоологическата градина разполага с 37 заграждения и волиери, и две езера, в които са настанени животните. Настаняването на животните в една зоологическа градина следва да е съобразено с Наредба № 6 / 2003 г. определяща минималните параметри на средата, при които могат да се отглеждат съответните видове. Наредбата обаче не ограничава зоологическите градини да търсят и изграждат по-големи заграждения с цел достигане на оптимални параметри на пространство и среда на обитаване, при които може да се отглежда даден вид. Към настоящия момент различните видове животни са настанени по начин, който не винаги отговаря на техните специфични нужди. Търсенето на оптимални параметри на средата е видно от заграждения на хищниците, реновирани и разширени през последните две години. По този начин средата за обитание на животните е значително подобрена.

Все още обаче съществуват и стари заграждения, които не осигуряват достатъчно възможности за животните да проявят своето видово специфично поведение. Особено внимание следва да се обърне на адаптирането на средата, по начин, по който животните да могат се възползват максимално от цялото налично пространство. Животните следва да имат възможност да се оттеглят на безопасно за тях място, което да им осигури необходимото спокойствие, или да се скрият от по-доминантен екземпляр в групата.

Условията за настаняване на животните съгласно съществуващото положение са следните (Схема 1):

www.eufunds.bg

1. Волиери за птици в Сектор Птици, намиращи се от лявата страна след входа на зоологическата градина. Представяват сграда с четири вътрешни помещения и 4 закрити волиера с обща площ 135 m² и височина 4 m. Волиерите се използват за смесени колекции на кокошеви птици, папагали и патагонска мара, разпределени както следва:
 - Волиера № Ж1 с площ от 46 m², с обем на клетката 184 m³ и вътрешно помещение с площ 13 m². Във волиерата се отглеждат обикновен паун (*Pavo cristatus*) (3.4), колхидски фазан (*Phasianus colchicus*) (2.1), Сребърен фазан (*Lophura nycthemera*) (1.0), токачки (*Numida meleagris domesticus*) декоративна порода кокошки (*Gallus gallus domesticus*). В рамките на волиерата е отделена самостоятелна клетка за Голямо жълтокачулато какаду (*Cacatua galerita*) (1.0) с площ 5,76 m² и височина 2,65 m. (=15,3 m³), а от вътрешното помещение е отделена площ от 2 m² и височина от 2,10 m.
 - Волиера № Ж2 с площ от 27 m² с обем на клетката 108 m³ и закрито помещение 11 m². Във волиерата се отглеждат Златен фазан (*Chrysolophus pictus*) (2.1), Диамантен фазан (*Chrysolophus amherstiae*) (1.0), Паун (*Pavo cristatus*) (1.1), Сребърен фазан (*Lophura nycthemera*) (1.0) и площ от Отглеждат се заедно с декоративна порода кокошки (16 бр.), Смеещи се гугутки (*Streptopelia risoria*) (8 бр.) и Гривяк (*Columba palumbus*) (0.0.1). Отглеждането съвместно на видовете златен и диамантен фазан е предпоставка за хибридизация, предвид че и двата вида са представители на един и същи род *Chrysolophus*. Такава хибридизация вече е настъпила между фазаните.
 - Волиера № Ж3 с площ от 27 m² с обем на клетката 108 m³ и закрито помещение от 10 m² с височина 2 m. Волиерите се използват за смесени колекции на Диамантен фазан (*Chrysolophus amherstiae*) (1.0), Сребърен фазан (*Lophura nycthemera*) (2.2), корелата (*Nymphicus hollandicus*) (7.10.9), декоративна порода кокошки (*Gallus gallus domesticus*)
 - Волиера № Ж4 с площ от 35 m² и обем 140 m³, с придадено закрито помещение от 10 m² с височина 2 m. Волиерите се използват за смесени колекции на Патагонска мара (*Dolichotis patagonum*) (0.0.2), обикновен паун (*Pavo cristatus*) (1.2) и малък александър (*Psittacula krameri*) (3.7).
2. Волиера № Ж5 представлява закрит волиера с площ от 22 m², е предназначена за отглеждане на домашни зайци.
3. Волиера № Ж6 представлява закрит волиера с площ от 75 m² и височина 4 m. По настояще в нея се отглежда евроазиатски рис (*Lynx lynx*) (1.1). Клетката загражда естествена среда, като за животните има дървета, по които да се катерят и почиват на високо, а също така и басейн. Няма вътрешно помещение, с изключение на голям пластмасов бидон, който да им служи за целта. В клетката е изграден изолатор за отделяне на животните при обслужване на клетката. Минималните изисквания за едно животно са 20 m² открита площ и 20 m² закрит площ и височина от 2,50 m. Клетката не е подходяща за отглеждане на вида и не предлага възможност за разделяне на животните през размножителния период.
4. Волиера № Ж7 представлява закрит волиера с площ от 105 m², височина 4 m и вътрешно помещение от 7 m². Волиерата е снабдена с басейн за водоплаващи птици. В нея се отглежда смесена експозиция на Червен ангъч (*Tadorna ferruginea*) (1.1), Мандаринка (*Aix galericulata*) (3.1), Каролинка (*Aix sponsa*) (1.3) и Диамантен фазан (*Chrysolophus amherstiae*) (1.1) Волиерата е оборудвана с къщички за гнездене на

- патиците.
5. **Заграждение № Ж8** с площ от 141 m² и височина на оградата 3 m. Оградата е оборудвана с електропастир за да се предотврати бягство на животните. В заграждението са настанени носати мечета (Коати) (*Nasua narica*) (1.6). Минималните изисквания за размер на ограждението за двойка от вида е 20 m² (+2 m² за всеки следващ екземпляр). Площта надхвърля минималните изисквания, като заграждението е добре организирано и отговаря на нуждите на живот на вида.
 6. **Заграждение № Ж9** в Сектор „Тревопасни“ е с площ от 158 m², с обор от 25 m² се използва за отглеждане на шотландско пони (*Equus caballus*) (1.2).
 7. **Заграждение № Ж10** се намира в сектор „Тревопасни“. Откритата площ на заграждението е 184 m² с навес 8,5 m² и вътрешно помещение от 25,5 m². В заграждението са настанено ръждивоврато кенгуру (*Notamacropus rufogriseus*) (1.2). За вида няма нормативно определени минимални условия за отглеждане, предвид което се прилагат изискванията за Белоопашато кенгуру (*Macropus parma*), за който е определена минимална външната площ от 60 m², и закрыта площ от 30 m². На тази основа се констатира, че обитаваната закрыта площ е по-малка от минимално изискуемата следователно е необходимо да предприемат мерки за настаняване на животните в друго подходящо заграждение.
 8. **Заграждение № Ж11** се намира в сектор „Тревопасни“. Същото е с открито външно пространство от 355 m² и обор с площ 35 m² и навес с площ 27 m². Заграждението се обитава от двугърби камили (*Camelus bactrianus*) (1.2). Минималните нормативно определени изисквания за три камили са 300 m² външна площ и 16 m² вътрешно помещение. Настилката в заграждението е от пясък и средата е разнообразна с пънове и е отговаря на изискванията за отглежданите в него животни.
 9. **Заграждение № Ж12** се намира в сектор „Тревопасни“. Площта на заграждението е 187 m² и закрыто помещение от 17 m². Обитава се от стадо муфлони (*Ovis arcticus musimon*) (1.6), за които минимално изискуеми за 5 екземпляра са външно заграждение с площ 250 m² (+20 m² за всеки следващ екземпляр) и вътрешно помещение от 15 (+2 m² за всеки следващ екземпляр). Площта на съоръжението не е достатъчна за отглеждания брой животни.
 10. **Заграждение № Ж13** в сектор „Тревопасни“ е с площ 251 m², обор от 22 m² и навес от 14 m². Заграждението се използва за отглеждане на Нанду (*Rhea americana*) (1.1) в смесена експозиция с Лама „Хуризо“ (*Lama glama x L. pacos*) (1.0). Минимално изискуеми пространства за нандуто са 200 m² открито пространство и 20 m² закрыто помещение. За ламата се изисква минимално 150 m² открито пространство за 5 екземпляра (+30 m² за всеки следващ индивид) и 6 m² вътрешно пространство. Двата вида са устойчиви на зимни условия.
 11. **Заграждение № Ж14** в сектор „Тревопасни“ е с площ 336 m², обор от 30 m² и навес от 17 m². Заграждението се използва за отглеждане на домашна коза (*Capra hircus*) (1.0), камерунска коза (*Capra hircus*), вьетнамско прасе (*Sus scrofa domestica*).

Схема 1

www.eufunds.bg

СХЕМА НА НОМЕРАЦИЯТА КЪМ АНАЛИЗ НА СЪОРЪЖЕНИЯТА И СГРАДИТЕ

12. Заграждение № Ж15 в сектор „Хищници“ е реконструирано външно заграждение с

площ от 516 m². Вътрешно помещение към заграждението е в сграда с площ 90 m², в която има три помещения от по 16,48 m², между които има саваци. Сградата има и обслужващ коридор за персонала. Външно пространство е изградено като сух ров, като от страна на посетителите ровът е с бетонна стена. Останалите външни страни на заграждението, представляват метална ограда, съоръжена с кълон и подсигурена с електропастири. В заграждението има малък басейн, като за животните е изградена лежанка със сенник. От страна на посетителите са поставени стъклени панели за наблюдаване на животните. Зад оградението е изградена и изолационна клетка за временно настаняване и отделяне на животни с площ 97 m². За поддържане на подходяща температура в помещението през зимните месеци е монтирано подово отопление. Заграждението е предназначено за отглеждане на лъв (*Panthera leo*) (1.1), като животните споделят сградата с тигрите, като обичайно използват помещение с размер от 16,48 m². Заграждението надвишава по размер на нормативно определената минимална площ от 40 m² за външно пространство и 25 m² закрыта площ и височина от 3 m за отглеждане на две животни с малки. За всяко следващо животно се изискват допълнителни 10 m² за външно и 4 m² закрыто пространство.

13. Заграждение № Ж16 в сектор „Хищници“ е реконструирано външно заграждение с площ от 314 m², като вътрешните помещения са в обща сграда с лъвовете. Зад оградението е изградена и изолационна клетка за временно настаняване и отделяне на животни с размер 44 m². Оградите са подсилени с електропастир за предотвратяване на бягство на животните. Настилка на заграждението е естествена почва. Има изграден воден басейн, но е необходимо да се доразвие средата с допълнителни елементи на ландшафта във височина, позволяващи по-ефективно използване на пространството. Стволовете на съществуващите дървета са обезопасени с ламарина. Това би довело до измръзване на дърветата през зимата и до увеличаване на температурата около ствола през лятото. Като най-безопасен метод за защита на стволовете на дърветата е обграждането им с дървени греди, монтирани по начин, по-който да предотвратят катеренето на животните. Заграждението е предназначено за отглеждане на бенгалски тигър (*Panthera tigris tigris*) (1.1). Заграждението надвишава по размер на нормативно определената минимална площ от 40 m² за външно пространство и 25 m² закрыта площ и височина от 3 m за отглеждане на две животни с малки. За всяко следващо животно се изискват допълнителни 10 m² за външно и 4 m² закрыто пространство.

14. Заграждение № Ж17 в сектор „Хищници“ е реконструирано външно заграждение с площ от 472 m², като вътрешното помещение представлява бърлото от 11 m². В заграждението се отглеждат вълк (*Canis lupus*) (4.1). Минималните нормативно определени изисквания за отглеждане на двойка вълци са наличие на ограждение с площ от 100 m². Клетката изпълнява всички условия за отглеждане на вида.

15. Клетки № Ж18 и № Ж19 в сектор „Хищници“ представляват реконструирано външно заграждение с площ от 270 m² с височина 3 m и две вътрешни помещения с площ съответно 16,35 m² и 15,35 m². Общата площ на сградата е 46,12 m². Настилката на външната волиера е естествена почва. За поддържане на подходяща температура в сградата през зимните месеци е монтирана отоплителна инсталация с термопомпа. Има изграден воден басейн и са изградени структури за катерене и почивка във височина на волиерата, позволяващи по-ефективно използване на пространството. Стволовете на съществуващите дървета следва да бъдат

обезопасени чрез ограждането им с дървени трупи. Клетките са предназначени за отглеждане на леопард. Към момента в клетките са настанени сервал (*Leptailurus serval*) (1.0) (клетка 18) и леопард (*Panthera pardus*) (1.1) (клетка 19). Минималните изисквания за леопарда са 30 m² открита площ и 15 m² закрыта площ и височина от 3,5 м за отглеждане на две животни. Минималните изисквания за двойка сервали са 15 m² открита площ и 15 m² закрыта площ и височина от 3,5 м за отглеждане на две животни.

Източник: Оптимистас ООД

16. Заграждение № Ж20 в сектор „Хишници“ представлява сух ров със сферична форма с площ от 418 m² и вътрешно помещение с размер 21 m². Заграждението е богато озеленено и оформено като хълм от скали по начин, който да ангажира двигателната активност на животното. Изграден е и малък басейн за къпане, който е с подходящи размери и дълбочина за животните да се къпят в него, без да имат възможност да плува. Заграждението се ползва за отглеждане на кафява мечка (*Ursus arctos*) (0.1). Минималните изисквания за размер на външното ограждение за двойка от вида са 150 m² (+20 m² за всеки следващ екземпляр) и вътрешно от 12 m². Наличното пространство е подходящо за отглежданата мечка, но не е подходящо за отглеждане и размножаване на вида, предвид липсата на второ заграждение, в което да позволява отделянето на майката с малките от мъжкия.
17. Клетки № Ж21 с площ от 78 m² е разделена на две части. Двете клетки делят общо вътрешно помещение с от площ 13 m² и височина 2,6 m, разделено на две съответно по 6 m². Подовото покритие е от фаянсови плочки и бетон без да има топли участъци засипани с пръст или друг топъл материал. В по-голямата клетка се отглежда зелена морска котка (гриветка) (*Cercopithecus aethiops*) (2.2), а в по-малката е настанена двойка мони (*Cercopithecus mona*) (1.1). Минимално изискуемото нормативно определено пространство за 5 от всеки от двата вида е 25 m² (+2 m² за всеки следващ екземпляр) за външното и 10 m² за вътрешното, както и височина 2,5 m. За занимания на маймуните клетката е аранжирана с клони, висилки и други предмети,

www.eufunds.bg

които да стимулират тяхната активност. Въпреки че, площта на външните клетки формално отговаря на минималните изисквания за пространство, вътрешните помещения са с по-малък размер от нормативно определеното. Маймуните са тропически видове, което изисква през зимата да се отглеждат в затворено помещение с достатъчно пространство в което животните да прекарат продължително време. За целта за моните се използва съществуващия изолатор на зоологическата градина, който е отдалечен от основната експозиционна клетка и налага улавяне на животните за преместване два пъти в годината. Това налага търсене на друго решение по отношение на отглеждането на примати в зоологическата градина.

18. Волиера № Ж22 представлява закрыта волиера с площ от 86 m² и височина 9 m. Волиерата се използва за отглеждане на сокол скитник (*Falco peregrinus*) (0.1.0), обикновен мишелов (*Buteo buteo*) (0.2.0) и тръстикова блатар (*Circus aeruginosus*) (0.0.1). Птиците са с травми и са настанени в зоопарка поради невъзможността им да оцелеят в природата. Птиците са пристигнали от Спасителен център, където са били на лечение, след което са изписани и настанени в зоопарка.
19. Волиера № Ж23 представлява закрыта волиера с площ 26 m², височина 5 m и обем от 75 m³. В нея се отглеждат два бухала (*Bubo bubo*) (2.0.0). Минимално изискуеми за вида са 18 m² и височина 2,5 m (= 45 m³). Клетката формално изпълнява минималните изисквания за отглеждане на вида, но не предоставя пространство за полет на птиците. За целта тя следва да бъде по-дълга отколкото широка, за да могат птиците да извършват кратки полети.
20. Заграждение № Ж24 представлява „Контактна зона“ с площ от 295 m², в която посетителите имат възможност за пряк контакт с подобрани домашни животни.
21. Заграждение № Ж25 е с площ от 630 m² и вътрешно помещение от 16,8 m². Достъпът до вътрешното помещение е безопасен за персонала. Като слагането на храна за животните се извършва директно от коридора без да се налага влизане в заграждението. Заграждението е с дървена ограда, която с течение на времето е амортизирана. Използва за отглеждане на женски екземпляри на благороден елен (*Cervus elaphus*) (0.6) и за временно настаняване на мъжки елени лопатари (*Cervus dama*) (3.0). Минимално изискуеми за външно заграждение за 5 благородни елени са 400 m² и вътрешно помещение от 15 m², при социална структура от най-малко 1 мъжки и 2 женски индивида. Към момента в колекцията няма мъжки благородни елени поради агресивното им поведение през размножителния период. Поради тази причина вида е предвиден да бъде изваден от колекцията на зоологическата градина. Елените лопатари се настаняват временно в заграждението за контролиране на раждаемостта в стадото.
22. Заграждение № Ж26 е с открита площ от 110 m² и вътрешно помещение от 10 m². В заграждението се отглежда сърна (*Capreolus capreolus*) (0.1). Минималните изисквания за отглеждане на вида са площ на заграждение от 200 m² и вътрешно помещение от 13 m² за пет екземпляра.
23. Заграждение № Ж27 е с открита площ в горска среда от 365 m² и обем с площ от 15,5 m². Достъпът до вътрешното помещение е безопасен за персонала, като се осъществява след преминаване през заграден участък от двора. Осигурена е възможност за безопасно подаване на храната. В него се отглежда елен лопатар (*Cervus dama*) (4.3). Минимално изискуемо за пет екземпляра от 200 m² външно пространство (+ 10 m² за всяко следващо животно) и вътрешно помещение от 15 m².

24. Клетки от № Ж28 до № Ж35 представляват помещения в сектор "Малки клетки", представляващ отделна сграда с площ 51 m², разделена на едно помещение с площ 6,5 m² и 7 помещения, всяко от които с площ от 4 m², височина 1,4 m и обем 5,6 m³. Сградата има коридор от който се достъпва до отделните клетки. Самите клетки са монолитни като само от страната на посетителите са с мрежа за да могат да бъдат наблюдавани животните.

- Клетка от № Ж28 е най голямото помещение в сградата с площ 6,5 m². Същата се използва за отглеждане на миещи мечки (енот) (*Procyon lotor*) (2.0). Минималните изисквания за размер за ограждение за двойка от вида е от 20 m² (+2 m² за всеки следващ екземпляр). Видът е устойчив при зимни условия. Липсва басейн за миене и къпане. Наличното пространство не е подходящо за отглежданите животни.
- Клетка от № Ж29 и Клетка от № Ж31 се използва за образователни експозиции, съответно на яйца от различни видове птици и различни видове храни.
- Клетка от № Ж30 се използва за настаняване на постъпил в спасителния център гарван (*Corvus corax*).
- Клетка от № Ж32 се използва за отглеждане на смеещи се гугутки.
- Клетка от № Ж33 се използва за настаняване през топлите месеци на Вълнисти папагали (*Melopsittacus undulatus*) (7.9.2), монашески папагал (*Myiopsitta monachus*) (1.0) и корела (*Nymphicus hollandicus*) (1.0.2). По размери вълнистото папагалче е в групата до 25 см дължина. Предвид това при минимално изискуема за двойка папагали площ за отглеждане при съотношение 1,0 x 0,5 x 0,5 m (= 0,25 m³) за папагали до 25 см. За всяка следваща двойка папагали пространството трябва да бъде увеличено с 50% спрямо минималните изисквания. За корелата няма нормативно определени минимални изисквания, но изискваните условия се приравняват към тези за австралийските папагали със същия среден размер от 32 см. Монашеският папагал е със среден размер 29 см. Предвид това минимално изискуема площ за отглеждане на двата вида при съотношение 2,0 x 1,0 x 1,0 (= 2 m³) за птица от 25 до 40 см, е 3 m³ волиера. За всички видове се изисква наличие на убежище от 1,5 m² на двойка. Предвид горното Минималната площ, при която трябва да се отглеждат такъв брой екземпляри е 5,25 m³. През зимата папагалите се местят в топло помещение на сектор „Птици“.
- Клетка от № Ж34 се използва за отглеждане на мини зайчета.
- Клетка от № Ж35 е организирано място за отглеждане на чинчила (*Chinchilla lanigera*) (1.1). Няма нормативно определени условия за отглеждане на вида. Препоръчаните минимални изисквания за отглеждане на 2 до 3 екземпляра от вида са 3 m³, като минималната дълбочина на мястото за отглеждане е 0,8 m, а минималната височина 1 m. За всяко следващо животно следва да се добави 0,3 – 0,5 m².
- Волиери № Ж36 и № Ж37 са временни затворени волиери с площ 3 m² и височина 1,8 m. Същите се използват за отглеждане на сокол орко (*Falco subbuteo*) (1.0.0), Черношипа ветрушка (*Falco tinnunculus*) (1.2.0). Животните са с травми и са настанени в зоопарка поради невъзможността им да летят и да оцелеят в природата. Волиерата е структурирана така, че да подпомага движението на животните във височина. Птиците са били настанени в Спасителен център, където са били на лечение, след което са станали част от колекцията на зоопарка.

25. В района на централното езера, които са 3 на брой с размери съответно 105 m², 465

www.eufunds.bg

m² и 523 m², в естествена среда се отглеждат различни видове диви и домашни водоплаващи и водолубиви птици: зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*) (24.6.0), мускусна патица (*Cairina moschata domestica*) (9.32.0), къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*) (1.1), розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*) (1.1.6), черен лебед (*Cygnus atratus*) (2.0.0) и поен лебед (*Cygnus cygnus*) (0.2.0). В добре организирани участъци с изградени места за укритие, мътене и почивка на птиците, както и водни басейни с достатъчна площ и дълбочина. В границата на прилежащата територия на най-голямото езеро е обособено заграждение за бял щъркел (*Ciconia ciconia*) (0.0.3).

Източник: Оптимистас ООД

26. Зоологическата градина разполага има в колекцията и чухал (*Otus scops*) (0.0.1), който обитава клетка с площ 4,6 m², като са осигурени места за укритие и почивка на птицата. Клетката не се намира в посетителската част. Птицата е пристигнала от Спасителен център, където е била на лечение, след което е изписана и настанена в зоопарка.

4.3. Местни конзервационно значими видове

Конзервационно значимите местни видове са включени в том II на Червената книга на България, като такива са 236 вида гръбначни животни от основните биологични групи бозайници, птици, влечуги и риби. Според степента си на застрашеност те се разпределят в следните категории "Уязвим (VU)" - 100 вида, "Застрашен (EN)" - 70 вида, "Критично застрашен (CR)" - 48 вида и "Изчезнал (EX)" - 18 вида. Червената книга е издадена през 2011 в електронна версия, а през 2015 г. е издадена на хартия, като не е актуализирана

впоследствие. Предвид това тя не отразява тенденцията в популациите през последните години. Например един от критично застрашените видове, а именно тънкокълония свирец (*Numenius tenuirostris*) бе официално обявен за изчезнал в световен мащаб. Седем от посочените със статут изчезнали 18 вида са птици, които се срещат на територията на страната, като 6 от тях могат да се видят при миграция или зимуване, а черният лешояд (*Aegypius monachus*) е предмет на програма за повторно въвеждане на вида в природата и вече има данни за успешно размножаване.

Съобразно своите дадености зоологическата градина може да отглежда в своята колекция някои местни видове с висока консервационна стойност, посочени в Приложение 1. Приоритет следва да се даде на дребни и средни по размери видове, които да могат да бъдат отглеждани в смесени експозиции или самостоятелно на ограничената територия на зоологическата градина.

В настоящата си колекция зоологическата градина отглеждат 11 местни консервационно значими видове, чието природозащитно състояние е оценено в Червената книга на Република България:

1. Кафява мечка (<i>Ursus arctos</i>)	7. Розов пеликан (<i>Pelecanus onocrotalus</i>)
2. Вълк (<i>Canis lupus</i>)	8. Къдроглав пеликан (<i>Pelecanus crispus</i>)
3. Евроазиатски рис (<i>Lynx lynx</i>)	9. Бухал (<i>Bubo bubo</i>)
4. Поен лебед (<i>Cygnus cygnus</i>)	10. Сокол орко (<i>Falco subbuteo</i>)
5. Червен ангъч (<i>Tadorna ferruginea</i>)	11. Сокол скитник (<i>Falco peregrinus</i>)
6. Бял щъркел (<i>Ciconia ciconia</i>)	

Голямата част от посочени птици са постъпили в зоологическата градина в качеството ѝ на спасителен център. Повечето са с наранявания, които са попречили на връщането им в природата. Към настоящия момент само при два от изброените видове има размножаване. Причина за това най-често е липсата на подходящ партньор за съставянето на размножителна двойка и неподходящата среда на отглеждане.

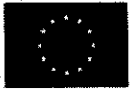
4.4. Неместни консервационно значими видове

Както понастояще така и в бъдеще зоологическата градина ще продължи да отглежда видове, представители на чуждоземната фауна. От тях в зоологическата градина се отглеждат 4 вида с консервационна значимост:

1. Сервал (*Leptailurus serval*)
2. Африкански лъв (*Panthera leo*)
3. Леопард (*Panthera pardus*)
4. Бенгалски тигър (*Panthera tigris tigris*)

Отглежданите екземпляри обаче нямат консервационна стойност и не са част от размножителна програма, предвид това липсва и ясно родословие. От друга страна леопардите и тигрите не са собственост на зоологическата градина, а са настанени по договор с външна организация. Лъвовете са плод на близкородствено кръстосване (*inbreeding*), поради което следва да се спрат от по-нататъшно размножаване. Инбридингът е производството на потомство от чифтосване или размножаване на индивиди или организми, които са тясно свързани генетично. Инбридингът води до хомозиготност, което може да увеличи шансовете потомството да бъде засегнато от рецесивни черти. Това обикновено води до поне временно намалена биологична годност на популацията, т.е. намалява нейната способност да оцелее и да се възпроизвежда.

www.eufunds.bg

4.5. Научна и изследователска дейност

Настоящият План за колекция и размножаване на животните в Зоопарк Варна е пряко свързан със стратегическите насоки, заложи в Плана за развитие на зоопарка. В частност, той допълва и подпомага изпълнението на мерките, описани в раздел 4.12 „Информация, обучение и научни изследвания“ и 4.13 „Стратегически цели“, като предоставя конкретни насоки за управлението на животинските популации, съобразени с образователните и научни цели на институцията.

Връзка с образователния департамент

Раздел 4.12.1 от Плана за развитие подчертава необходимостта от координация между образователните и природозащитните инициативи. Планът за колекция и размножаване ще осигури база за събиране на биологични данни и практически казуси за обучение, както и ще даде възможност за научни изследвания върху размножителното поведение и генетичното разнообразие на животните в зоопарка.

Материална база и инфраструктура

Съгласно 4.12.2, създаването на лаборатория и цифров архив за научна дейност ще бъде пряко подпомогнато от подбора на видове, обезпечаващи събиране на данни за здравословното състояние, размножителния потенциал и генетичните характеристики на видовете. Освен това, дизайнът на загражденията, предвидени в настоящия документ, ще способстват за изпълнение на заложените цели за конзервация и защита на застрашени видове.

Образователни и научни програми

Част 4.12.3 предвижда разширяване на образователните и научни инициативи чрез практически обучения, интерактивни програми и участие в международни проекти. Настоящият план ще допринесе с конкретни данни за състоянието на животинските видове и техните размножителни цикли, като по този начин ще улесни обучението на бъдещи специалисти и обмена на информация с други научни институции.

Взаимодействие с посетителите

Както е посочено в 4.12.4, ангажирането на посетителите чрез демонстрации и образователни експозиции е ключова част от развитието на зоопарка. Чрез интегрирането на размножителните програми в интерактивни изложби и събития, посетителите ще могат да добият по-добро разбиране за значението на опазването на биоразнообразието.

Принос към стратегическите цели

В съответствие с 4.13, Планът за колекция и размножаване ще допринесе за утвърждаването на Зоопарк Варна като водещ център за образование и научни изследвания, като приложи съвременни технологични и научни методи за мониторинг и управление на животинските популации. Чрез изпълнението на предвидените мерки се очаква подобряване на конзервационната дейност, увеличаване на обществения интерес и повишаване на експертния капацитет на зоопарка.

4.6. Поддържане на досиета за животните:

www.eufunds.bg

Настоящият План за колекция и размножаване е пряко свързан с Плана за развитие на зоопарка, като неговото изпълнение зависи от ефективното управление на документооборота и съхранението на информация. Раздел 4.12 „Информация, обучение и научни изследвания“ и 4.13 „Стратегически цели“ от Плана за развитие очертават ключови насоки за модернизация на информационните системи, които подпомагат управлението на животинската колекция и размножителните програми.

Значение на документооборота за управлението на колекцията

Както е посочено в раздел 4.12.2, осигуряването на дигитална база за съхранение на данни е от съществено значение за планирането и мониторинга на размножителните процеси. Въвеждането на интегрирана система за документирание ще позволи:

- Проследяване на произхода и генетичното разнообразие на отглежданите животни.
- Оптимизиране на размножителните програми чрез анализ на данните за наследствено здраве.
- Подобряване на отчетността и научния обмен чрез интеграция с международни платформи като Species360 (ZIMS).
- Улесняване на обмена на животни с други зоопаркове, което ще позволи оптимално съчетаване на генетично съвместими индивиди за размножаване.
- Достъп до най-новите добри практики за отглеждане и размножаване на застрашени видове, като се използва глобалната база знания.

Подобряване на документацията и нормативно съответствие

Съгласно раздел 4.12.4, ефективното управление на документацията ще гарантира, че размножителните програми отговарят на нормативните изисквания, включително Наредба № 6 от ЗБР. Този процес включва:

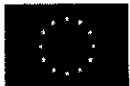
- Водене на регистри за раждания, размножителни двойки и здравословен статус на новородените.
- Анализ на репродуктивните показатели за по-ефективно управление на популацията.
- Взаимодействие с национални и международни институции за обмен на добри практики.
- Членството в Species360 (ZIMS) е задължително условие за членство в Европейската асоциация на зоопарковете и аквариумите (EAZA), което е ключово за набавянето на животните, предвидени в настоящия план.

Раздел 4.13 подчертава необходимостта от дългосрочно планиране за повишаване на експертния капацитет и прилагане на съвременни технологии в управлението на животните. Чрез модернизирани системи за съхранение на информация и документооборот, настоящият план ще допринесе за:

- По-добро научно разбиране на размножителното поведение и успеха на програмите.
- По-ефективно планиране на обмена на животни с други зоопаркове.
- Достъп до актуална информация за най-добрите практики за размножаване и отглеждане на видовете.

4.7. Сигурност

Осигуряването на модерна инфраструктура за сигурност е от съществено значение за успешното изпълнение на размножителните програми. Ключовите мерки включват:

- Изграждане и/или реконструкция на периферна ограда, способна да задържи всяко опасно животно на територията на зоопарка.
- Видеонаблюдение и алармени системи за повишаване на контрола и предотвратяване на инциденти.
- Електропастири и моптиране на две последователни врати на входовете/изходите на загражденията, които осигуряват безопасност и предотвратяват бягства.
- Буферни зони и дистанционно управляеми врати за контролиране на достъпа до загражденията.
- Аудио система за оповестяване за информиране на персонала и посетителите при извънредни ситуации.

Реконструкция и подобрене на инфраструктурата

За да отговори на съвременните изисквания за сигурност и комфорт, зоопаркът планира:

- Модернизация на загражденията.
- Изграждане и реконструкция на перифериата ограда.
- Ревизия на съществуващите и създаване на нови аварийни планове и обучение на персонала за бърза реакция в критични ситуации.

Внедряването на тези мерки ще допринесе за:

- Намаляване на риска от инциденти и по-добра защита на животните.
- Осигуряване на подходящи условия за размножаване и хуманно отглеждане.
- Въвеждане на международни добри практики и технологии.

Важно е да се отбележи, че видовете животни описани в този план може да бъдат отглеждани само при изпълнение на всички мерки за безопасност. Компромис с риска от бягство на опасно животно и нараняване на посетители, граждани извън зоопарка или на служители е напълно неприемлив и не може да бъде направен.

5. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА КОЛЕКЦИЯТА

5.1. Плап на колекция

5.1.1 Организация на колекцията

Визията за изграждане и развитие на колекцията следва разбирането, че за животните трябва да се осигурят условия за отглеждане без компромис по отношение на тяхното благосъстояние. Някои от отглежданите видове трябва да имат висока консервационна стойност, като се предпочитат представители на фауната на България. В колекцията са включени и видове, които, въпреки че нямат консервационна стойност за българската фауна, са особено атрактивни за посетителите и повишават посещаемостта на зоопарка.

Всички предложени видове следва да се придобият след изграждане или реконструкция на загражденията с подходяща за тях среда.

Новопридобитите животни, обитатели на зоопарка следва да бъдат само с доказан произход и да не са плод на близкородствено кръстосване (инбридинг), особено в случаите на

www.eufunds.bg

видове предвидени за размножаване. За видовете, предмет на размножителни програми следва стриктно да се спазват добрите практики при размножаване, указанията на координаторите на размножителни програми и племенни книги.

Всички екземпляри трябва да са маркирани и да бъдат надлежно нанесени в базите данни, описани в Плана за развитие - ZIMS.

Размножаването на животните следва да се извършва само при одобрение на координаторите на размножителните програми или в случаи на договорен зоопарков обмен, когато това не противоречи на размножителните програми. Не трябва да се допуска близкородствено размножаване, освен ако това е необходимо за поддържане на репродуктивното здраве на животните, поради продължителна липса на подходящ партньор. Екземпляри получени при подобно близкородствено кръстосване, както и такива с наследствени заболявания не следва да бъдат предмет на по-нататъшно размножаване и следва да бъдат отстранени или стерилизирани. Не трябва да се допуска размножаване на животни без ясна представа за настаняването на приплодите.

Изхождайки от изискването за безопасност на населението, посетителите, служителите и животните се предлага намаляване на броя видовете опасни животни. Наложителни са спешна реконструкция на загражденията на опасните животни, както и изграждане и подсилване на периферната ограда на зоопарка.

Съществуват различни подходи за подреждане на колекциите в зоологическите градини, като най-често използвани са:

- ✓ **Таксономично подреждане:** Чрез този подход посетителите могат да се запознаят и да сравнят видове от една и съща таксономична група, като видове от един и същи род или семейство. Това предлага възможност да се покажат приликите между различните видове от дадена група и адаптивните характеристики на тези таксони към средата на обитаване, довели до тяхното отграничаване от техните предци и в крайна сметка до формирането им като самостоятелни видове.
- ✓ **Зоогеографско подреждане:** Подреждане на животните на принципа на зоогеографските области. По този начин могат да бъдат представени различни видове от различни таксономични групи, населяващи дадена зоогеографска област, например Арктична, Палеарктична, Индо-малайска, Австралийска и др.
- ✓ **Географско подреждане:** Подреждане въз основа на отделните континенти: Европа, Азия, Африка и т.н. Този тип подреждане позволява показването в отделни зонирани видове, населяващи един континент, но не непременно един и същи екотип.
- ✓ **Поведенческо подреждане:** Създаване на експозиции от животни обитаващи водни пространства, бърлози, или обитаващи дърветата в гората или такива с нощна активност. Този подход може да покаже адаптацията на различните видове от различни таксономични групи към съответните условия за живот и време на активност.
- ✓ **Смесени експозиции:** този тип експозиции могат да са смес от всеки един тип подреждане, посочено дотук.
- ✓ **Екосистемно подреждане:** Създаване на експозиции от животни обитаващи дадена екосистема, като например саваната, прерията, тропическата гора, пустинята и др.

www.eufunds.bg

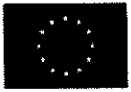
✓ *Биогеографско поддръждане:* Оформяне на експозиции на биогеографски принципи, като алпийска фауна, речна фауна, морска фауна, мангрова фауна и др.

В настоящия план поради малката площ на зоопарка, особено поради факта, че голяма част от територията е заета с новоизградени заграждения за хищници, се налага компромис с гореописаните подходи. Видовият състав е подбран, така че да допринася за образователна дейност, преки консервационни дейности като размножаване и повторно въвеждане на видове в природата и непреки консервационни дейности като екологично образование. Изборът на видове е свързан и с възможностите за отглеждане в смесени колекции от различни видове. Също така колекцията се оптимизира за да се подобрят възможностите за обслужване на размножаването на избраните видове в колекцията, отчитайки наличните и планираните за изграждане заграждения и волиери в различните функционални зони на зоологическата градина.

В същото време Планът оптимизира малката площ, за да отговори в най-голяма степен на изискванията за отглеждане на животните в колекцията, възможностите на Зоопарка за постигане на по-добри условия на средата и съответно по-голяма удовлетвореност на посетителите. За целта са предложени сливания и разширяване на съществуващи заграждения (Схема 2).

За осъществяване на посочените задачи с настоящия план се предлага отпадане на някои от видовете, като по този начин се освободи място за отглеждане на консервационно значими видове. Целта е достигане на по-балансирана колекция, включваща консервационно значими видове от местната и чужда фауна, видове с интересна визия или поведение, и характерни представители на местната фауна, за които има или може да се осигурят подходящи условия за отглеждане и размножаване.

Схема 2

Диви видове:

- Ръждивоврато кенгуру (*Notamacropus rufogriseus*)
- Гвенон мона (*Cercopithecus mona*)
- Зелен гвенон (*Chlorocebus aetiops*)
- Благороден елен (*Cervus elaphus*)
- Миешо мече (*Procyon lotor*)
- Евроазиатска кафява мечка (*Ursus arctos arctos*)
- Вълк (*Canis lupus*)
- Африкански лъв (*Panthera leo*)
- Сервал (*Leptailurus serval*)
- Зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*)
- Обикновен мишелов (*Buteo buteo*)
- Сокол скитник (*Falco peregrinus*)
- Златен фазан (*Chrysolophus pictus*)
- Диамантен фазан (*Chrysolophus amherstiae*)
- Сребърен фазан (*Lophura mythemera*)
- Обикновен паун (*Pavo cristatus*)
- Папагал нимфа (корела) (*Nymphicus hollandicus*)
- Монашеско папагалче (*Myiopsitta monachus*)
- Малък александър (*Psittacula krameri*)
- Вълнисто папагалче (*Melopsittacus undulatus*)
- Червенобуза костенурка (*Trachemys scripta*)

Породи домашни животни:

- Домашна коза (*Capra hircus*)
- Шотландско пони (*Equus caballus*)
- Домашен заек (*Oryctolagus cuniculus domesticus*)
- Мускусна патица (*Cairina moschata domestica*)
- Лебедова гъска (*Anser cygnoides domesticus*)
- Кокоска (*Gallus gallus domesticus*)
- Домашен гълъб (*Columba livia f. domestica*)

5.1.2. Описване на видовете в състава на колекцията:

За всеки вид от планираната колекция е дадена кратка информация за неговото разпространение и екологични предпочитания. Също така видовете в планираната колекцията са посочени със своят законен и консервационен статус спрямо вписването в Приложенията към Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска конвенция) (БЕК), Конвенцията за мигриращите видове (CMS), Споразумението за опазване на водолубивите птици в Африка и Евразия (AEWA), Директива № 2009/147/ЕО за опазване на дивите птици (BD), Директива № 92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (HD), Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES) и Регламент (ЕО) № 338/97 относно защитата на видовете от дивата флора и фауна чрез регулиране на търговията с тях (WTR), Регламент (ЕС) № 1143/2014 относно предотвратяването и управлението на въвеждането и разпространението на инвазивни чужди видове (ИЧВ) и Закон за биологичното разнообразие

(ЗБР) и Закон за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД), консервационният статус определен в Червен списък на Международния съюз за опазване на природата (IUCN) и Червена книга на Република България (ЧК), като към съответния вид са посочени само отнасящите се него номера на Приложенията към нормативните документи и приложимия консервационен статус.

Някои от предложените видове са предмет на размножителни програми на EAZA за опазване *ex-situ* (EEP), а за други се водят племенна книга/книга на родословието (ESB). Включването в EEP е възможно след кандидатстване за членство в организацията. При придобиване на статут на кандидат член или член на организацията всяка зоологическа градина може да се включи в избрани EEP. Кандидат членовете могат да участват в до 3 EEP, докато възможностите при пълно членство се увеличават. При включване в дадена програма животни могат да се получат със съдействие на координатора на EEP за вида, след одобрение за членство на зоопарка в тази програма и съгласуване на условията, при които следва да се отглеждат животните. Размножаването, контрацепцията и лечението на получените животни също се съгласуват с координатора на EEP. Получените приплоди се оставят в зоологическата градина или се изпращат в други институции, съобразно нуждите на програмата.

В рамките на страната съществуват размножителни програми за някои консервационно значими видове, което е посочено в информацията за конкретните видове. Партньорството с тези програми може да се осъществи след координация със съответните организации, които ги управляват.

Зоологическата градина може да заменя или купува животни, като и да получава животни на размножителен заем. Независимо от реда, по който се получават животните зоологическата градина следва да съблюдава придобитите екземпляри да имат законен произход и да са придружени от съответните документи, доказващи това обстоятелство. С подобни документи следва да са снабдени и всички екземпляри напускащи колекцията на зоологическата градина, за да има проследимост на техния произход. Това е особено важно в случаите на последващо използване на тези екземпляри за размножаване в приемните институции.

5.1.3. Предложение за видов състав на колекцията:

I: БОЗАЙНИЦИ (MAMMALIA)

Примати (PRIMATES)

1. Котешки лемур (*Lemur catta*):

Ендемичен вид, произхождащ от о. Мадагаскар. Обитаващ гористи и полу гористи местности. Атрактивни дневно активни животни, живеещи в големи групи. Със своята пъргавост и социалност демонстрират висока поведенческа активност, което ги прави много привлекателен за посетителите обект за наблюдение. Видът може да бъде използван за образователни програми от гледна точка на еволюцията на видовете, с образование за ендемични видове и за опазване на местообитанията.

Ендемичен вид, произхождащ от о. Мадагаскар. Обитаващ гористи и полу гористи местности. Атрактивни дневно активни животни, живеещи в големи групи. Със своята пъргавост и социалност демонстрират висока поведенческа активност, което ги прави много привлекателен за посетителите обект за наблюдение. Видът може да бъде използван за

образователни програми от гледна точка на еволюцията на видовете, с образование за ендемични видове и за опазване на местообитанията.

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Hangzhou Zoo

Възможно е изграждане на контактна зона, което е типичен и добре приеман зоопарков атракцион с потенциал за генериране на допълнителни приходи.

- Природозащитен статус: IUCN: EN;
- Законов статус: CITES: I; WTR: A;
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP.

За настъпяването е необходимо изграждане на ново заграждение или реконструкция и разширяване на сегашната клетка за примати, чрез превръщането ѝ във вътрешно помещение и свързване с въздушен коридор с новоизградена волиера. Височината на вътрешното помещение трябва да бъде увеличена спрямо сегашната.

Животните следва да се получат със съдействие на координатора на EEP за вида след одобрение за членство на зоопарка в тази програма и изграждане и съгласуване на заграждението.

Размножаване в зоологическата градина: Съгласно условията на EEP, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настъпяват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

2. Саймири (*Saimiri* sp.):

www.eufunds.bg

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Shanghai Zoo

Обитават горите в басейна на Амазонка в Централна и Южна Америка. Дребни и много атрактивни дневно активни маймуни. Живеят в големи групи до 500 екземпляра, като групите включват много мъжки и женски индивиди. Със своята пъргавост и социалност са интересен обект за наблюдение за посетителите. Познати са седем вида, които са разделени в две групи "sciureus" с 5 вида и "boliviensis" с два вида. Видът може да бъде използвана за образователни програми от гледна точка на еволюцията на видовете и опазване на местообитанията.

• Природозащитен статус: IUCN: LC

• Законов статус: CITES: II; WTR: B

• Наличие на размножителни програми: EAZA; *Saimiri sciureus* EEP и *Saimiri boliviensis* EEP

За настаняването е необходимо изграждане на ново заграждение или реконструкция и разширяване на сегашната клетка за примати, чрез превръщането ѝ във вътрешно помещение и свързване с въздушен коридор с новоизградена волиера. Височината на вътрешното помещение трябва да бъде увеличена спрямо сегашната.

Животните могат да се получат със съдействие на координатора на EEP за вида след одобрение за членство на зоопарка в тази програма и изграждане и съгласуване на заграждението.

Размножаване в зоологическата градина: Съгласно условията на EEP, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

Гризачи (RODENTIA)

www.eufunds.bg

Този документ е разработен в изпълнение на Договор № D24000585BN от 18.05.2024 г., в изпълнение на проект BG16FFPR002-3.007-0017 „Техническа помощ за инвестиции в зоологически градини“ по Приоритетна ос 3 „Биологично разнообразие“ на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.

3. Патагонска мара (*Dolichotis patagonum*):

Източник: ОП Зоопарк-СД Варна

Произхожда от Аржентина, Южна Америка. Моногамни. Живеят на групи от по няколко двойки. Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други представители на южноамериканската фауна. Видът може да бъде използвана за образователни програми от гледна точка на еволюцията и разпространението на видовете.

- Природозащитен статус: IUCN: NT
- Законов статус: Не е поставен под регулация.
- Наличие на размножителни програми: Не

За настаняването е необходима реконструкция и сливане на съществуващите заграждения заграждение за тревопасни животни Ж13 и Ж14. Предвижда се отглеждане в смесена експозиция с други южноамерикански видове.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции.

4. Капибара (*Hydrochoerus hydrochaeris*):

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Dierenpark Wissel

Произхожда от Южна Америка. Това е най-едрия съвременен гризач. Живее на групи до 100 екземпляра, но най-често в групи от 20-50 животни. Обитава саваната и горски масиви в близост до водни басейни. Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други представители на южноамериканската фауна. Въпреки ниската си консервационна стойност е атрактивен и желан обект от посетителите.

- Природозащитен статус: IUCN: LC
- Законов статус: Не е поставен под регулация.
- Наличие на размножителни програми: Не

За настаняването е необходима реконструкция и сливане на съществуващите заграждения заграждение за тревопасни животни Ж13 и Ж14, в което да се изгради воден басейн. Предвижда се отглеждане в смесена експозиция с други южноамерикански видове.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмяна с други зоологически градини или колекции.

5. Дългоопашата чинчила (*Chinchilla lanigera*):

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Elistvere Animal Park

Произхожда от района на Андите в Северно Чили. Обитават стръмни и сухи екваториални склонове, с наличие на убежища в скални пукнатини и купчинни камъни. Живее на групи. Разпространени са три domestцирани форми, които са предмет на свободна търговия. Видът е интересен за отглеждане при създаване на добри възможности посетителите да виждат животните и в техните убежища.

- Природозащитен статус: IUCN: EN;
- Законов статус: CITES: I (с изключение на domestцираните форми); WTR: A (с изключение на domestцираните форми);
- Наличие на размножителни програми: Не.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмяна с други зоологически градини или колекции, или продажба на поколенията.

6. Европейски лалугер (*Spermophilus citellus*)

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Tiergarten Schoenbrunn

Разпространен в централна и югоизточна Европа. Европейската популация за последните 10 години е спаднала с 30%. Земеделието е основната заплаха за вида, докато животновъдството спомага за неговото разпространение. Обитава степи и лесостепи. Може да се види по синурите около обработваемите площи. Живее на колонии, като прави дупки с ходове от 2-3 m, с камера накрая. За видът има действащ национален „План за действие за опазване на европейския лалугер (*Spermophilus citellus*) в България за периода 2022-2031 г.“ Видът е интересен за отглеждане и може да се използва както за възстановяване на колонии в природата, така и за обучение, свързано с екологичните проблеми, причинени от човешката дейност.

- Природозащитен статус: IUCN: EN; ЧКРБ: VU
- Законов статус: Бек: II; HD: IV.
- Наличие на размножителни програми: Не

За настаняването е необходимо изграждане на ново заграждение. Предвижда се отглеждане в смесена експозиция със сухоземни и водни костенурки.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции, както и програми за поддържане на дивата популация.

7. Обикновен хомяк (*Cricetus cricetus*)

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Moscow zoo

Разпространен в централна Азия и Европа. Обитава степи и лесостепи, но навлиза и в обработваеми площи. Живее на колонии, като дълбае сложни дупки, с жилищни и складови камери. Видът е интересен за отглеждане и може да се използва както за възстановяване на колонии в природата, така и за обучение, свързано с екологичните проблеми, причинени от човешката дейност.

- Природозащитен статус: IUCN: CR; ЧКРБ: VU
- Законов статус: БeK: II; HD: IV; ЗБР: 3.
- Наличие на размножителни програми: Не

За настанияването е необходимо изграждане на ново заграждение.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настанияване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции, както и програми за поддържане на дивата популация.

Чифтокопитни (ARTIODACTYLA)

8. Алпийски козирог (*Capra ibex*)

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Zoo Ljubljana

Видът е разпространен в Европа, като обитава високите части на Алпите. Мъжките се отличават от женските с силно развитите си рога, които силно наребрани от предната си страна. Рогата на женските са къси и извити назад. Живее на групи, като оформя еднополови групи от женски с 5-10 животни и мъжки от 2-16 индивида. Младите мъжки живеят в отделни групи, докато възрастните мъжки са най-често живеят самостоятелно. Видът се отглежда самостоятелно, но е интересен и опита за отглеждане в смесени експозиции с лешояди. През 80-те години на ХХ е правен опит за разселването на вида в страната. Успешно се е адаптирал в Рила, като числеността му достига около 80 екземпляра. Животните са унищожени от браконieri. От края на януари 2024 г. стадо от 16 алпийски козирози, от които 3 мъжки и 13 женски е разселено на територията на ДЛС "Кормисон", разположено в Западни Родопи. В тази връзка Алпийският козиерог може да бъде използван, както за образователни програми, така и за подпомагане на програми за въвеждане в природата.

- Природозащитен статус: IUCN: LC
- Законов статус: HD: V; ЗЛОД: 1
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP

За настаняването е необходима реконструкция и сливане на заграждения Ж27 и Ж26 и изграждане на скален хабитат. Животните могат да се получат със съдействие на координатора на ЕЕР за вида след одобрение за членство на зоопарка в тази програма и изграждане и съгласуване на заграждението.

Размножаване в зоологическата градина: Съгласно условията на ЕЕР, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

9. Воден козел личи (*Kobus leche*):

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Zoo Santo Inacio

Разпространен е в Южната част на централна Африка. Предпочита крайбрежни зони, край блата в близост до вода и храна. Най-големите популации обаче са разпространени в обилни ниски зони, където цялостно е влажно. В случаите на продължителни наводнения личи напускат равнините и временно се населяват в гористи местности. Обикновено образуват малки групи от до 5, но може да образува смесени или еднополови стада от над 400 индивида. Допуска се замяна с друг вид антилопа със сходни размери и условия за отглеждане.

- Природозащитен статус: IUCN: NT;
- Законов статус: CITES: II; WTR: B;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

За настаняване е необходимо изграждане на ново заграждение. Необходимо е да има мочурлива част с обилна храстовидна растителност, както и $\frac{2}{3}$ открита територия. Навес с отопляема част.

Размножаване в зоологическата градина: Размножаване в зоологическата градина. Съгласно условията на ЕЕР, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

10. Каракачанска овца (*Ovis aries*):

Източник на снимката <https://finansirane.eu>

Отглежда се в планински и полупланински селища на България. Една от най-древните породи овце на Балканския полуостров. Много рядка порода. Среща се и в Северна Македония и Гърция, но и там е със статут на застрашена от изчезване порода. Може да се отглежда и смесена експозиция с камили или други домашни животни.

- Природозащитен статус: Не
- Законов статус: Прил. № 2 към НАРЕДБА № 10 от 27 юни 2023 г. за условията и реда за прилагане на интервенциите в областта на околната среда и климата и хуманно отношение към животните, включени в Стратегическия план за развитието на земеделието и селските райони за периода 2023 – 2027 г.
- Наличие на размножителни програми: Опазване на автентични български породи *Semperviva*

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини, лични стопанства или колекции.

11. Елен лопатар (*Dama dama*)

Видът е разпространен в Европа. Мъжките се отличават от женските с наличие на рога, които силно разширени в горната част. Живее на стада, няколко женски с малките, а мъжките живеят отделно. Ловен вид.

- Природозащитен статус: IUCN: LC
- Законов статус: ЗЛОД: 1;
- Наличие на размножителни програми: Не

www.eufunds.bg

Този документ е разработен в изпълнение на Договор № Д240005650Н от 16.05.2024 г. в изпълнение на проект BG16FFPR002-3.007-0017 „Техническа помощ за инвестиции в зоологически градини“ по Приоритетна ос 3 „Биологично разнообразие“ на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.“

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаниване на приплодите и обмена с други зоологически градини, лични стопанства, колекции, за подпомагане на програми за въвеждане в природата за увеличаване количеството на тревопасни животни в райони на възстановяване на лешоядните птици.

12. Двугърба камила (*Camelus bactrianus*):

Одомашнена форма камила, произхождаща от Централна Азия. Приспособена е за живот в пустините, като издържа на ниски температури. Притежава две гърбици, което я отличава от едногърбата камила. Родствена е на дивата двугърба камила (*Camelus ferus*), но съгласно най-новите изследвания не произлиза от нея. В историческото време е използвана за пренасяне на стоки по пътя на коприната, като запазва значението си за местното население в Азия. Видът е интересен да се отглежда в смесени експозиции с други тревопасни като домашен як, овце и др.

- Природозащитен статус: Не
- Законов статус: Не
- Наличие на размножителни програми: Не

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

За настаняването е необходима реконструкция на съществуващо заграждение с изграждане на степен хабитат.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции, или частни стопани.

Хищници (CARNIVORA)

13. Малка панда (*Ailurus fulgens*):

Разпространена в Източните Хималаи и Югозападен Китай. Съществуват два подвида. Обитава умерените гори в подножието на Хималаите. Живее в гори от ели, широколистни твърди дървета и рододендрони. В тези гори расте и бамбукът, който осигурява основната част от нейната диета, особено през зимата, когато останалата храна е оскъдна.

- Природозащитен статус: IUCN: EN;
- Законов статус: CITES: I; WTR: A;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

Размножаване в зоологическата градина: Размножаване в зоологическата градина: Съгласно условията на EEP, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Minnesota Zoo

С настоящия план се предлага малката панда (*Ailurus fulgens*) да замени кафявата мечка (*Ursus arctos*), в настоящото заграждение за мечките, което следва да бъде съответно преоборудване.

14. Носато мече (Южноамериканско коати) (*Nasua nasua*):

Видът произхожда от Южна Америка. Обитава тропическите и субтропични зори. Женските живеят в големи групи от 15 до 30 животни, докато мъжките са единаги. Животните са атрактивен поради начина си на живот и външният си вид. Поради това, че се определя като инвазивен е предмет на разрешителен режим за отглеждането му. Зоологическата градина притежава разрешително № ИЧВ-6/19.12.2022 за временно настаняване на до 40 екземпляра. Може да се използва за обучение по отношение на инвазивните видове.

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: ИЧВ;
- Наличие на размножителни програми: не.

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите, предвид че обмен или друг вид промяна на собствеността, в рамките на страната и Европейския съюз, може да се извърши единствено с други зоологически градини, притежаващи разрешително за отглеждане на вида.

15. Кафява мечка (*Ursus arctos*):

Разпространена в Европа, Азия и Северна Америка с различни подвидове. Обитава големи горски масиви. През студените зими прекарва в сън. Женските раждат малките в бърлогата си през зимата. Видът е интересен и атрактивен за посетителите, като може да бъде използван за образователни програми от гледна точка на запознаването с фауната на България. За вида има действащ национален „План за действие за опазване на кафява мечка (*Ursus arctos* Linnaeus, 1758) в България 2024 -2033 г.“.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EN
- Законов статус: Бек: II; HD: IV; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

Размножаване в зоологическата градина: Ограниченото пространство в зоологическата не позволява поддържането на размножителна двойка, което да даде възможност за включване в EEP или други програми за отглеждане на вида. Предвид това отглеждания екземпляр следва да се остави на доизживяване, след което заграждението да бъде използвано за друг вид

www.eufunds.bg

Този документ е разработен в изпълнение на Договор № Д248065858Н от 16.05.2024 г. в изпълнение на проект BG16FFPR002-3.007-0017 „Техническа помощ за инвестиции в зоологически градини“ по Приоритетна ос 3 „Биологично разнообразие“ на програма „Околна среда“ 2021-2027 г.“

бозайник. С настоящия план се предлага това да е малка панда (*Ailurus fulgens*). Възможно е отглеждането и на други видове, за които е подходящо съществуващото заграждение.

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

п.б. Видът е изключително опасен. До извеждането му от зоопарка да се извършат всички предписани в заданието за проектиране мерки.

16. Вълк (*Canis lupus*):

Разпространена в Европа, Азия и Северна Америка с различни подвидове. Обитава различни биотопи, гори, степи и пустини. Живее на семейни групи, парчени и глутници със строга йерархия между нейните членове. Ловува на едри и дребни животни. Има консервационно значение за страната, но въпреки това е ловен вид. За вида има действащ национален „План за действие за европейския вълк (*Canis lupus lupus* L.) в България 2022 - 2031 г.“. Може да даде възможност за включване в ЕЕР, но екземплярите следва да са с доказан произход и родословие. Отглежданите в зоологическата градина животни са плод на хибридизация между два подвида и не следва да бъдат размножавани и видът да бъде заменен. До осъществяването на това вълците могат да бъдат използвани за образователни програми от гледна точка на запознаването с фауната на България.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: VU
- Законов статус: БeK: III; HD: IV (с изключение на 9 Европейски популации: 1 в България); CITES: I (Бутан, Индия, Непал, Пакистан)/II (всички останали популации); WTR: A (с изключение на северните популации на Испания и Гърция); В (северните популации на Испания и Гърция); ЗБР: IV; ЗЛОД: 1;

www.eufunds.bg

- Различие на размножителни програми: EAZA; EEP.

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

Размножаване в зоологическата градина: Не се предвижда размножаване. Следва да се предвиди контрацепция. Препоръчителната контрацепция за вълк е вазектомия, за да не променят поведенческите връзки в глутницата. С настоящия план се предлага вълците да бъдат заменени с друг вид с по-голямо международно консервационно значение като Азиатското диво куче (*Cuon alpinus*). Възможно е отглеждането и на други видове, за които е подходящо съществуващото заграждение.

17. Азиатското диво куче (*Cuon alpinus*):

Разпространена в Южна, Източна и Югоизточна Азия. Силно социален вид, живеещ в големи кланове без строга йерархия на господството и включващи множество женски. Кланът обикновено се състои от около 12 индивиди, но са известни групи от над 40 кучета. Дневен ловец, който предпочита едри и средни копитни животни, като ловува на глутница. Видът е изчезнал от много територии, които е обитавал преди, в резултат на което е с висок консервационен статус. Със своята пъргавина и социалност са интересен обект за наблюдение за посетителите. Може да бъде използван за образователни програми от гледна точка на опазването на видовете.

- Природозащитен статус: IUCN: EN;
- Законов статус: БeK: II; CITES: II; WTR: B;

www.eufunds.bg

- Наличие на размножителни програми: EAZA; EEP.

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Nordens Ark

Размножаване в зоологическата градина: Съгласно условията на EEP, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

18. Фенек (*Vulpes zerda*):

Разпространена в пустинята Сахара в Африка и Синайският полуостров. Обитава обитавана малки пясъчни дюни и обширни безлесни пясъчни площи с рядка растителност като треви, острица и малки храсти. Активен е през нощта. Всеяден. Храни се с гризачи, дребни влечуги, птици, насекоми, но също така с листа плодове и корени. Интересен вид е поведението си. Може да бъде използван за образователни програми от гледна точка на запознаване с разнообразието на групата на лисиците.

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: CITES: II; WTR: B;
- Наличие на размножителни програми: EAZA; EEP.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите, предвид че обмен или друг вид промяна на собствеността в рамките на страната може да се извърши единствено с други зоологически градини.

www.eufunds.bg

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Arabia's Wildlife Centre

В случай, че се ползват животни от размножителната програма на EAZA, размножаването ще е съгласно условията на EEP, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

19. Сервал (*Leptailurus serval*):

Разпространена в Африка. Видът обитава саваните и редки гористи участъци. Предпочита участъци с висока трева или тръстика в близост до водни басейни, но не рядко може да бъде видян и в полупустинни местообитания. Активен е през нощта. Храни се предимно с гризачи, предвид което се среща и в селскостопански площи. Може да бъде използван за образователни програми от гледна точка на запознаване с разнообразието на групата на котките.

- Природозащитен статус: IUCN: VU;
- Законов статус: CITES: II; WTR: B;
- Наличие на размножителни програми: не.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите, предвид че обмен или друг вид промяна на собствеността в рамките на страната може да се извърши единствено с други зоологически градини.

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Sofia Zoo

С настоящия план се предлага видът да не е част от бъдещата колекция на зоологическата градина, поради приоритизиране към отглеждане на видове котки с по-голямо консервационно значение.

20. Евроазиатски рис (*Lynx lynx*):

Разпространен в Европа и Азия. Обитава гористи райони. Изчезнал от пределите на България, но отделни екземпляри от съседни популации навлизат спорадично на територията на страната. Храни се главно със зайци и гризачи, но напада и по едра плячка като овни, млади свине и др. Може да бъде използван за образователни програми от гледна точка на опазването на видовете.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: CR;
- Законов статус: БeК: II (*Lynx lynx balcanicus*); HD: IV; СИТЕС: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

Размножаване в зоологическата градина: Наличните екземпляри не са част от консервационна програма. За тях размножаването е по решение на зоологическата градина. С оглед на изготвянето на планове за колекциите и размножаване на всички български зоологически градини, което намалява шансовете за настаняване на приплодите, се препоръчва контрацепция и замяна с екземпляри, които са част от размножителна програма. Възможно е включване в размножителна програма на притежаваните екземпляри след консултация с координатора на EEP и генетични тестове.

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

В случай, че се ползват животни от размножителната програма на EAZA, размножаването ще е съгласно условията на EEP, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаяват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

21. Африкански лъв (*Panthera leo*):

Разпространена в Африка. Видът обитава саваните и полупустинни местообитания и редки гористи участъци. Социална котка. Живее на семейна група, наречена прайд. Мъжките живеят поединично, докато си завоюват територия и прайд. В прайда ловуват предимно женските, а мъжкия охранява територията. Ловува на едри копитни, като биволи, зебри и др.

- Природозащитен статус: IUCN: VU;
- Законов статус: CITES: II; WTR: B;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

Размножаване в зоологическата градина: Наличните екземпляри са брат и сестра и не следва да се допуска размножаване, предвид че самите те са потомство на близкородствени индивиди. Размножаването на лъвовете в зоопарковете като цяло не е препоръчително от гледна точка на Европейския план за колекцията на големи котки. Задължително е ползването на надеждна контрацепция на животните.

www.eufunds.bg

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

С настоящият план се предлага прекратяване отглеждането на лъвове в зоологическа градина и освобождаване на заграждението за отглеждане на тигри, които са с по-голяма конзервационна значимост.

п.б. Видът е изключително опасен. До извеждането му от зоопарка да се извършат всички предписани в заданието за проектиране мерки.

22. Леопард (*Panthera pardus*):

Разпространена в Африка и Азия с 8 подвида. Обитава различни местообитания, от гори до пустинни области, където има дървета. Крие храната си от другите хищници по дърветата. Активен е главно през нощта. Храни се предимно с копитни и примати. Може да бъде използван за образователни програми от гледна точка на запознаване с разнообразието на групата на котките.

- Природозащитен статус: IUCN: VU, EN (*Panthera pardus tulliana*)
- Законов статус: БeK: II; CITES: I; WTR: A
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP (*P. p. kotiya*, *P. p. orientalis*, *P. p. tulliana* [Syn.: *P. p. saxicolor*], *P. p. japonensis*)

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

Размножаване в зоологическата градина: Наличните екземпляри не са собственост на зоологическата градина и не са част от консервационна програма. За тях размножаването е по решение на зоологическата градина и на собственика. Полученото поколение се предоставя на разпореждане на собственика на животните.

С настоящия план се предлага замяна на отглежданите леопарди с консервационно значим подвид, като е препоръчително да се заменят с Амурски леопард (*P. p. orientalis*) или Персийски леопард (*P. p. tulliana* [Syn.: *P. p. saxicolor*]).

п.в. Видът е изключително опасен. Необходимо е изпълнение на всички предписани в заданието за проектиране мерки за безопасност.

23. Бенгалски тигър (*Panthera tigris tigris*):

(Разпространена в Азия с 6 подвида. Обитава затънтени участъци в джунглата, речни долини. Храни се предимно с копитни животни, като напада и домашни животни. Може да бъде използван за образователни програми от гледна точка на запознаване с разнообразието на групата на котките.

- Природозащитен статус: IUCN: EN;
- Законов статус: CITES: I; WTR: A
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP (*P. t. altaica*, *P. t. sumatrae*)

Източник: ОП Зоопарк-СИ Варна

Размножаване в зоологическата градина: Наличните екземпляри не са собственост на зоологическата градина и не са част от консервационна програма. Белите тигри, като отглеждания мъжки тигър, нямат консервационна стойност. Ползват се само за атракция. С настоящият план се предлага замяна на тигрите с консервационно значим подвид, чрез включване в ЕЕР. Подходящи условия за отглеждане в зоологическата градина има за Амурски тигър (*P. t. altaica*). Това е най-едрият представител на тигрите. За целта следва да се използва целия капацитет на заграждения Ж15 и Ж16. В случай, че се ползват животни от размножителната програма на EAZA, размножаването ще е съгласно условията на ЕЕР, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

n.b. Видът е изключително опасен. Необходимо е изпълнение на всички предписани в заданието за проектиране мерки за безопасност.

24. Сурикат (*Suricata suricatta*):

Разпространена в Южната част на Африка. Обитава в сухи, открити местообитания с рядка дървесна растителност. Живее на групи до 30 индивида. Активен е през деня. Всеяден.

Храни се с гризачи, дребни влечуги и птици, земноводни, паякообразни, насекоми, но също така с растителна храна и семена. Интересен вид с поведението си като силно социално животно. Може да бъде използван за образователни програми от гледна точка на запознаване с разнообразието на групата на лисиците.

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Tierpark Chemnitz

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: Не е поставен под регулация.
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите, предвид че обмен или друг вид промяна на собствеността в рамките на страната може да се извърши единствено с други зоологически градини.

В случай, че се ползват животни от размножителната програма на EAZA, размножаването ще е съгласно условията на EEP, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

II. ПТИЦИ (AVES)

Напдунодобии (RHEIFORMES)

25. Нанду (*Rhea americana*):

Произхожда от Южна Америка. Извън размножителния период формира ята от 10 до 100 птици. През размножителния сезон става агресивен и допуска единствено женските за копулация и снасяне на яйца. Както при повечето други другите щраусови птици мъжкия мъти яйцата и отглежда малките. Обитава пампата, чапарал и други тревни пространства с храстова

растителност, като навлиза и в пустинни райони. Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други представители на южноамериканската фауна.

Източник: ОП Зоопарк-СИ Варна

- Природозащитен статус: IUCN: NT;
- Законов статус: CITES: II; WTR: B;
- Наличие на размножителни програми: Не

За настаняването е необходима реконструкция и сливане на съществуващи и заградения заградение за тревопасни животни Ж13 и Ж14. Предвижда се отглеждане в смесена експозиция с други южноамерикански видове.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции.

Гъскоподобни (ANSERIFORMES)

26. Белолика свирачка (*Dendrocygna viduata*):

Разпространена е в Африка на Юг от Сахара и Южна Америка. Обитава сладководни водоеми с гъста растителност. Правят гнезда на земята в гъстата растителност. Самците се грижат за патетата и обикновено ги държат скрити в тръстика. Видът е интересен за отглеждане в ято и в смесени експозиции с други водоплаващи видове.

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: CMS II; AEW: 2;
- Наличие на размножителни програми: Не.

www.eufunds.bg

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Zoologischer Garten Magdeburg

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции.

27. Червеногуша гъска (*Branta ruficollis*):

Произхожда от Азия. Гнезди в субарктическата тундра на Сибир, главно на п-в Таймир. Срещат в различни открити пространства, предимно в земеделски площи. Гнездото изгражда на сухи, повдигнати места, като стръмни речни брегове, скалисти склонове и скали обикновено в непосредствена близост до реки, а понякога и в открити райони на северната хростова тундра. Размножаващите се двойки обикновено образуват малки колонии. Мъти само женската. През зимата мигрира главно в района на Добруджа в България и Румъния и в Украйна.

В рамките на АЕВА за вида има Международен плана за действие за неговото опазване, (*International Single Species Action Plan for the Conservation of the Red-breasted Goose Branta ruficollis*). За видът има и действащ национален "План за действие за опазване на червеногушата гъска (*Branta ruficollis*) в България за периода 2018 – 2027 г." Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водоплаващи видове.

- Природозащитен статус: IUCN: VU; ЧКРБ: VU;
- Законов статус: Бек: II; CMS I; АЕВА: 2; BD; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Roey Kuchey Zoo

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции. В зависимост от произхода на родителите, приплодите могат да се използват за подсилване на дивата популация и изследване на миграционния път на птиците.

В случай, че се ползват птици от размножителната програма на EAZA, размножаването ще е съгласно условията на EEP, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

28. Белобузата гъска (*Branta leucopsis*)

Обитава островите в северната част на Атлантическия океан. Дивата популация е разделена на 4 популации, които мигрират през зимата в различни райони. Обитава тундрата, открити местности, най-често в близост до морски басейни. Образува колонии. Изгражда гнездата си по високи планински склонове, далеч от хищници. Гнездото си прави в скалисти участъци в близост до вода. Мъти женската, докато мъжкия пази гнездото. Малките бързо напускат гнездото, скачайки от него. Поради малкия им размер и тегло, както и плътния пух не се параят сериозно при удар в скалите. Не всички обаче оцеляват при падането. Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водоплаващи видове.

- Природозащитен статус: IUCN: VU;
- Законов статус: Бек: II; CMS: II; AEWA: 2;
- Наличие на размножителни програми: Не

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Wrocław Zoo

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции.

29. Черен лебед (*Cygnus atratus*):

Произхожда от Австралия. Обитава бракични и сладководни езера и реки с водна растителност, която използва за храна и строеж на гнезда. Обитава постоянни влажни зони, както и изкуствени водоеми. Популярен е като декоративна птица, поради което е въведен в природата на някои страни. Прави гнездо си в плитки води или на острови. Гнездото е голямо, изградено от тръстика, бурени и различни треви, като птиците го ползват ежегодно. Мътят и двете птици, като заедно отглеждат малките. Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водоплаващи видове.

Природозащитен статус: IUCN: LC;

Законов статус: Не е поставен под регулация

Наличие на размножителни програми: Не

Източник: ОП Зоопарк-СИ Варна

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции.

30. Поен лебед (*Cygnus cygnus*):

Произхожда от северните области на Евразия. Обитава крайбрежните участъци на големи естествени езера и изкуствени водни и големи реки, където има тръстика. Прави гнездата си на земята или на острови в близост до водата. Мъти женската, докато мъжкия пази гнездото. Двете птици заедно отглеждат малките. През зимата мигрира в Южна Европа и Азия. Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водоплаващи видове.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EN;
- Законов статус: Бек: II; CMS II; AEWА: 2; BD; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции. В зависимост от произхода на родителите, приплодите могат да се използват за подсилване на дивата популация и изследване на миграционния път на птиците.

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

31. Червен ангъч (*Tadorna ferruginea*):

Разпространен е от Югоизточна Европа, до ез. Байкал, Китай и Монголия. Обитава открити места във вътрешни водни тела като езера, язовири и реки. Среща се и в бракични води и солени лагуни. Често се храни по полето далеч от водата. Прави гнездо си далеч от водата в дупки в земята или в хралупи. Мъти женската, но двамата родители отглеждат потомството. През зимата мигрира в Южна Европа и Южна Азия. Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водоплаващи видове.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: CR;
- Законов статус: Бек: II; CMS: II; AEWА: 2; BD; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Размножаване на червени ангъчи и разселване в природата се осъществява в Биологична експериментална база "Калимок", БАН

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции. В зависимост от произхода на родителите, приплодите могат да се използват за подсилване на дивата популация. Възможно сътрудничество с Биологична експериментална база "Калимок", БАН.

Източник: ОП Зоопарк-СИ Варна

32. Мандаринка (*Aix galericulata*):

Разпространена в Източна Азия, но е въведена и в природата в Западна Европа, като паркова птица. В естественият си ареал мигрира през зимата в Южните части на Източна Азия. Обитава гъстите храсталаци около реки и езера. Среща се предимно в низини, но обитава и долини на надморска височина до 1500 m. През зимата се среща и в блата, наводнени полета и открити реки, но може да бъде наблюдавана и в крайморски лагуни и устия на реки. В Европа живее в по-отворени местообитания, отколкото в естествения си ареал, в близост до езера, влажни ливади и култивирани площи с гори наблизо. Гнезди в хралупи по дърветата в близост до водни басейни. Мъти женската, докато мъжкия пази гнездото. Поколениято се отглежда от женската мандаринка. Поради интересното си оперение и поведение видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водоплаващи видове или в самостоятелна колония.

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: Не е поставен под регулация
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настяняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции.

33. Каролинка (*Aix sponsa*)

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

Разпространена в Северна Америка. В по-голямата част от естественият си ареал е постоянен вид, като северните части от популацията мигрират до Атлантическото крайбрежие на САЩ. Обитава гористи блата, плитки езера, блата, езера и потоци в източните Съединени щати. Гнезди в хралупи по дърветата в близост до водни басейни. Мъти женската, докато мъжкия напуска двойката прави ята с други мъжки. Поколениято се отглежда от женската мандаринка. Поради интересното си оперение и поведение видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водоплаващи видове или в самостоятелна колония.

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: Не е поставен под регулация.
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции.

34. Байкалска патица (*Sibirionetta formosa*):

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Zoo Kosice

Разпространена в Източна Азия, от р. Енисей до Камчатка. Обитава водни басейни в покрайнините на тундрата и в заблатени гори. Гнездата си строи близост до храсти и дърветата. През зимата мигрира в Южна Източна в района на Южна Корея, Япония, Източен Китай, като предпочита оризовите полета. Поради интересното си оперение и поведение видът

е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водоплаващи видове или в самостоятелна колония.

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: CMS: I;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаниване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции.

35. Исландска звънарка (*Bucephala islandica*):

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Cincinnati Zoo & Botanical Garden

Обитава Северна Америка, о-в Гренландия и о-в Исландия, в северната част на Атлантическия океан. Правят гнезда в хралупи на дървета, скални пукнатини, изкуствено подготвени подходящи места, а при липса на подходящи дървета може да гнезди на земята в дупки или храсти. Мъжките изпълняват зрелищни и сложни ритуали на ухажване. За потомството се грижи майката. Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водоплаващи видове. Установена е естествена хибридизация с обикновената звънарка (*Bucephala clangula*), предвид което двата вида не следва да се отглеждат заедно.

- Природозащитен статус: IUCN: VU;
- Законов статус: БeK: II;
- Наличие на размножителни програми: Не.

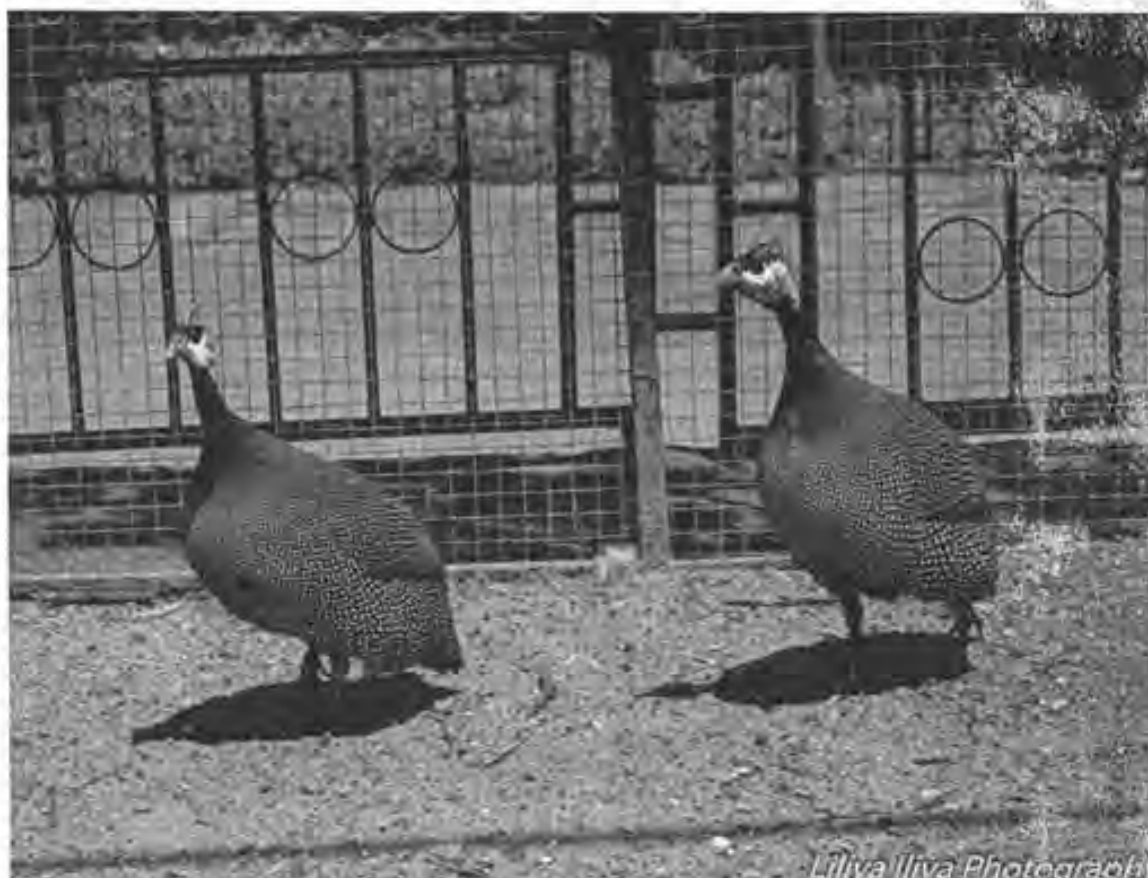
www.eufunds.bg

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини или колекции.

Кокшонодобни (GALLIFORMES)

36. Токачка (*Numida meleagris domesticus*):

Numida meleagris domesticus Photograph

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

Одомашнен вид. Произхожда от дивата шлемоносна токачка (*Numida meleagris*), разпространена в Африка. Отглежда се като домашна птица и в България. Гнезди на земята, като прави гнездова ямка. Както при всички кокошеви птици за потомството се грижат женските. Може да се отглежда в смесени експозиции с други птици или африкански животни, заменяйки дивите си редственици.

- Природозащитен статус: Не;
- Законов статус: Не;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Следва да се преценяват възможностите за настаняване на приплодите и обмена с други зоологически градини, частни колекции или да служи за търговия.

www.eufunds.bg

37. Пръстенчат фазан (*Phasianus colchicus torquatus*):

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

Естествено разпространен в Източен Китай. Разселен като ловен обект в Европа. В България, а към 90-те години на XX в. заедно с въведения в страната монголски фазан (*Phasianus colchicus mongolicus*) постепенно хибридизира с местния подвид колхидски фазан (*Phasianus colchicus colchicus*) и постепенно го измества. Предпочита пасища близо до вода с малки явори от дървета. Гнезди на земята, като прави гнездова ямка. Както при всички кокошеви птици за потомството се грижат женските. Може да се отглежда в смесени колекции с гълъбови птици.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EX (Колхидски фазан (*Phasianus colchicus colchicus*);
- Законов статус: БзК: II; ВД ПА; ЗБР: 4; ЗЛОД: I
- Наличие на размножителни програми: Развъжда се във фазановите стопанства в странат.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата или да бъде разменяно с други зоологически градини.

Съществуващия план за колекцията се препоръчва подвидът да бъде заменен с номинантния за България подвид колхидски фазан (*Phasianus colchicus colchicus*), който е с по-висока консервационна стойност за страната.

Гълъбоподобни (COLUMBIFORMES)

38. Гривяк (*Columba palumbus*):

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Grodno Zoo

Разпространен е в Европа, Мала Азия, Иран, Ирак, Индия, Хималаите, Северозпадна Африка. Обитава широколистни, смесени и иглолистни гори. В западна Европа обитава и паркове и градини. Гнездото си прави в клоните на дърветата. Мътят и двете птици. Може да се отглежда в смесени колекции с кокошеви птици и да служи за образователни дейности за опознаване на местната фауна.

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: ВД ПА; ЗБР: 4; ЗЛОД: 1
- Наличие на размножителни програми: Не.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата или да бъде разменяно с други зоологически градини.

Фламингоподобни (PHOENICOPTERIFORMES)

39. Розово фламинго (*Phoenicopterus roseus*)

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Zoo Wuppertal

Разпространен е от Европа, част от Южна Азия, Северна Африка и части от Африка на юг от Сахара. Съществува и малка популация в централна Азия, между Аралско море и Западен Китай. Обитава заливни пространства и крайбрежни лагуни със солена вода. Гнезди в колонии. Прави гнездо си от тинята. Мигрираю вид. През последните години все повече фламинго зимуват в района на Бургаските влажни зони. Видът е интересен за отглеждане в ято.

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: Бек: II; CMS: II; AEWА: 2; BD; ЗБР: 3;
- Наличне на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. В зоологическата градина в качеството ѝ на спасителен център често приема ранени птици. Някой от тях остават в колекцията. Приплодите могат да се обменят с други зоологически градини или да се оставят да отлетят, като по този начин запазват разнообразието на генофонда в дивата популация.

www.eufunds.bg

Този документ е разработен в изпълнение на Договор № Д240095859Н от 16.05.2024 г. в изпълнение на проект BG16FFPR082-3-987-8817 „Техническа помощ за инвестиции в зоологически градини“ по Приоритетна ос 3 „Биологично разнообразие“ на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.“

Щъркелоподобни (CICONIIFORMES)

40. Бял щъркел (*Ciconia ciconia*);

Източник: ОП Зоопарк-СП Варна

Разпространен е в Европа, Източна Азия и Северна Африка. Съществува и малка популация в централна Азия, между Аралско море и Западен Китай. Обитава открити места като тревисти ливади, земеделски земи и плитки влажни зони. Прави гнездо си по дървета, покриви и комини на сгради, стълбове от електропреносната мрежа. През зимата мигрира на юг. Европейската популация мигрира в саваните на Африка на юг от Сахара. Източноазиатската популация зимува в Индия. Източно европейската популация при миграция преминава по българското черноморско крайбрежие. Видът е интересен за отглеждане в ято.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: VU;
- Законов статус: БeK: II; CMS: II; AEWA: 2; BD: 3; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Зоологическата градина в качеството ѝ на спасителен център често приема ранени птици. Някои от тях остават в колекцията. Приплодите могат да се обменят с други зоологически градини или да се оставят да отлетят, като по този начин запазват разнообразието на генофонда в дивата популация.

Пеликаноподобни (PELECANIFORMES)

41. Северен плешив ибис (*Geronticus eremita*)

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Kyoto City Zoo

Разпространен в Мароко и Турция, както и в малка територия на Сирия. Мигрира на изток до Йордания и Саудитска Арабия. Обитава полупустинни области. Гнезди на колонии по скалите: Мъжкият изгражда гнездото, което е определящ фактор за това дали ще бъде избран от женската. В рамките на АЕВА за вида има международен план за действие за неговото опазване (*International Single Species Action Plan for the Conservation of the Northern Bald Ibis Geronticus eremita*). Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водоплаващи птици, лешояди и тревопасни бозайници.

- Природозащитен статус: IUCN: NT; ЧКРБ: CR.
- Законов статус: БсК: II; CMS: I; АЕВА 2; BD; CITES: I; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP.

Размножаване в зоологическата градина: В случай, че се ползват птици от размножителната програма на EAZA, размножаването ще е съгласно условията на EEP, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

42. Лопатарка (*Platalea leucorodia*):

www.eufunds.bg

Този документ е разработен в изпълнение на Договор № Д24000585ВН от 16.05.2024 г. в изпълнение на проект BG16FFPR002-3.007-0017 „Техническа помощ за инвестиции в зоологически градини“ по Приоритетна ос 3 „Биологично разнообразие“ на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. "

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Dalian Forest Zoo

Разпространен е в Европа, Азия и Африка. Обитава обширни, плитки влажни зони с тинеста глина или фини, пясъчни корита, както и блата, реки, езера, заливни низини или мангрови блата. Може да обитава както пресноводни, така и соленоводни водни басейни. Гнездят по острови и местообитания с гъста крайречна растителност и разпръснати дървета и храсти. Гнезди в смесени колонии с чаплови птици, ибиси и корморани. Мигриращ вид. В рамките на АЕВА за вида има международен план за действие за неговото опазване (*International Single Species Action Plan for the Conservation of the Eurasian Spoonbill Platalea leucorodia*). Видът е част от действащия национален "План за действие за опазване на колониално гнездящи водолубиви птици (чаплови и ибисови птици, огърличници, саблеклюони и рибарки): *A. purpurea*, *A. ralloides*, *E. alba*, *E. garzetta*, *N. nycticorax*, *P. leucorodia*, *P. falcinellus*, *R. avosetta*, *G. pratincola*, *Ch. hybrida*, *Ch. niger*, *G. nilotica*, *S. hirundo*, *Th. sandvicensis*, *S. albifrons*, *L. melanocephalus* в България за периода 2023 – 2032 г." Видът е интересен за отглеждане в смесени експозиции с други водолубиви птици.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: CR;
- Законов статус: БeK: II; CMS: II; АЕВА: 2; CITES: II; WTR: A; BD; ЗБН: I;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Зоологическата градина в качеството ѝ на спасителен център често приема ранени птици. Някой от тях остават в колекцията. Приплодите могат да се обменят с други зоологически

www.eufunds.bg

градини или да се оставят да отлетят, като по този начин запазват разнообразието на генофонда в дивата популация.

43. Розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*):

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

Разпространен е в Африка и от Източна Европа до Казахстан. Обитава сладководни езера и блата с обширни тръстикови масиви, където гнезди. Среща се и в язовири и рибовъдни стопанства. Гнезди на колонии, като прави гнездата си от тръстиката. През зимата северната популация мигрира на юг. България се намира на миграционния път на вида, но някои пеликани остават и да зимуват. Може да се използва за целите на обучението относно мигриращите видове.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EX;
- Законов статус: БзК: II; CMS: I (популацията на Палеарктика); АЕWA 2; ВД; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Необходимо е изграждане на гнездова платформа за пеликаните. Поколенията би могло да бъде освобождавано в природата или разменяно с други зоологически градини.

44. Къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*):

Източник: ОП Зоопарк-СП Варна

Разпространен е от Източното Средиземноморие, през Централна Азия до Тайван. Среща се в сладководни езера, реки, делти и естуарии. Гнезди в малки колонии, като прави гнездата си от тръстиката. През зимата мигрира на юг. В последните години все повече пеликани остават да зимуват в района на Бургаските езера. В България къдроглавия пеликан доскоро гнездеше единствено в ез. Сребърна. Чрез целенасочени природозащитни дейности, в изпълнение и на националния "План за действие за опазване на къдроглавия пеликан (*Pelecanus crispus*) в България 2013 - 2022", бяха установени колонии и на остров Персии (Белене), Защитена местност „Калимок-Бръшлен“ и ез. Вая. Размножаването във Вая започна през 2025 г.

- Природозащитен статус: IUCN: NT; ЧКРБ: CR.
- Законов статус: Бек: II; CMS: I; AEWL 2; BD; CITES: I; WTR: A; ЗБР: 3.
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Необходимо е изграждане на гнездова платформа за пеликаните. Поколенията би могло да бъде освобождаване в природата в подкрепа на националната популация или разменяне с други зоологически градини.

Ястребоподобни (ACCIPITRIFORMES)

www.eufunds.bg

Този документ е разработен в изпълнение на Договор № Д240005858Н от 16.05.2024 г. в изпълнение на проект BG16PFP002-3.007-0017 „Техническа помощ за инвестиции в зоологически градини“ по Приоритетна ос 3 „Биологично разнообразие“ на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.“

45. Египетски лешояд (*Neophron percnopterus*):

Източник: Оптимистас ООД

Разпространен в Южна Европа, Северна и източна Африка, Южна Азия до Индия включително. Обитава скалисти райони, проломи, ждрела. Гнездото си прави в скални ниши. Европейската популация мигрира и зимува в Африка. Консервационно значим вид за България. За вида има действащ национален „План за действие за опазване на египетския лешояд (*Neophron percnopterus* Linnaeus, 1758) в България за периода 2023 - 2032 г.“.

- Природозащитен статус: IUCN: EN; ЧКРБ: EN;
- Законов статус: БзК: II; CMS: I; BD; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Необходимо е подходящо оборудване на волиерата, чрез изграждане на изкуствено гнездо. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини.

46. Белоглав лешояд (*Gyps fulvus*):

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Tierpark Berlin

Разпространен в Южна Европа, Северна и източна Африка, от Мала Азия до Казахстан и Индия включително. Обитава скалисти райони в долините на големи реки. Гнездото си прави в скални ниши и корнизи. Гнезди на колонии. Консервационно значим вид за България. Към 1978 г. е установена само една колония в Източни Родопи. През последните години успешно бяха изпълнени проекти за възстановяване на вида на територията на Стара планина и Пирин. Може да бъде отглеждан в смесени експозиции с други птици и тревопасни бозайници.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EN;
- Законов статус: БзК: II; CMS: I; BD; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: EAZA ESB.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Необходимо е подходящо оборудване на волиерата, чрез изграждане на места за гнездене гнездо. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождавано в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини.

47. Малък креслив орел (*Clanga pomarina*):

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Meir Segals Garden University Zoo

Разпространен в Средна и Източна Европа. Обитава широколистни гори в близост до ливади, пасища, обработваеми земи и водоеми. Гнездото си прави върху широколистни дървета. Мътят и двамата родители. Ловува на гризачи, дребни птици, влечуги, земноводни и насекоми. Мигриращ вид. Зимува в Африка. Консервационно значим вид за България. За вида има действащ национален „План за действие за опазване на малкия креслив орел (*Clanga pomarina*) в България за периода 2019 - 2028 г.“.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: VU;
- Законов статус: БeK: II; CMS: II; BD; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Необходимо е подходящо оборудване на волиерата, чрез изграждане на изкуствено гнездо. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини.

Совоподобни (STRIGIFORMES)

48. Чухал (*Otus scops*):

www.eufunds.bg
Този документ е разработен в изпълнение на Договор № Д246885858ВН от 16.05.2024 г. в изпълнение на проект BG16FFPR002-3.087-0017 „Техническа помощ за инвестиции в зоологически градини“ по Приоритетна ос 3 „Биологично разнообразие“ на Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.“

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

Разпространен в Южна Европа на изток до Централна Азия. Обитава широколистни гори, единични дървета в открити пространства, градини и паркове. Гнездото си прави в хралупи по дърветата или в стари гнезда. Ловува на нощни пеперуди и бръмбари, както и на гризачи и дребни птици. Мигриращ вид. Прекарва зимата в южните части на Южна Европа и тропическа Африка, на юг от Сахара. Може да се ползва за целите на обучението относно изучаване разнообразието на совите.

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: Бек: II; ВД; CITES: II; WTR: А; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не.

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини.

49. Бухал (*Bubo hubo*):

Разпространен в Умерените зони на Евразия. Обитава покрайнини на гори и скални масиви в близост до отворени пространства. Гнездото си прави в скални ниши, подножия на скали или на земята в издълбани ямки. Женската мъти и храни потомството, докато мъжкият осигурява храната. Ловува на гризачи, зайци, малки, лиснци и птици, едри и дребни птици и др. Може да се ползва за целите на обучението относно изучаване разнообразието на совите.

Eliya Iliva Photography

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EN;
- Законов статус: Бек: II; BD; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не.

Размножаване в зоологическата градина: Формираните размножителни двойки се при добро хранене се размножават всяка година. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини.

50. Забулена сова (*Tyto alba*):

Разпространена на всички континенти, освен Антарктида, като са познати 10 подвида. Обитава открити местности, като земеделски земи или пасища с редки гори. Гнездото си прави в скални ниши, в хралупи по дърветата, изоставени сгради, хамбари, църковни камбанарии. Ловува главно на полевки и земеровки, но също така ловува и прили и дребни птици. Може да се ползва за целите на обучението относно изучаване разнообразието на совите.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EN;
- Законов статус: Бек: II; BD; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не.

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Zoo Opole

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождавано в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини.

Соколоподобни (FALCONIFORMES)

51. Белошипна ветрушка (*Falco naumanni*):

Разпространен е в Средиземноморие, през Централна Азия до Китай и Монголия. Гнезди в колонии по отвесни земни брегове и скали, по покриви на изоставени постройките в близост до отворени терени и земеделски площи. През нощта мъти изключително женската, а през деня често, но за кратки периоди я сменя мъжкят. През зимата мигрира на юг, като различните популации зимуват главно в Африка и Пакистан, а понякога и в Индия и Ирак. За вида има действащ национален "План за действие за опазване на белошипната ветрушка (*Falco naumanni*) в България за периода 2021 - 2030 г.". В резултат на целенасочени проекти и размножаване видът е възстановен в Югоизточна България.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: CR;
- Законов статус: Бек: II; CMS: I; BD; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP; Размножителна програма на Зелени Балкани - Стара Загора за възстановяване на вида в природата.

www.eufunds.bg

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Meir Segals Garden University Zoo

Размножаване в зоологическата градина:
По решение на зоологическата градина. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождавано в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини.

52. Черношипа ветрушка (жеркенец) (*Falco tinnunculus*):

Разпространен е в Евразия. Обитава скални терени, проломи, ждрела, покрайнини на гори и др. Гнезди в малки ниши по скали, по отвесни брегове и хралупи на дървета. Може да гнезди и по високи сгради в населени места. Мътят и двамата родители. Женската храни малките. Отглеждането на вида в колекцията с Белошипа ветрушка (*Falco naumanni*) ще даде възможност нагледно да се видят разликите между двата вида.

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: Бек: II; CMS: II; BD; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина:

По решение на зоологическата градина. Ранени керкенези често попадат в зоологическата градина и не могат да бъдат върнати в природата. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини. Това ще спомогне генофонда на ранените птици да се съхрани в дивата популация.

53. Сокол орко (*Falco subbuteo*):

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

Разпространен е в Евразия. Обитава отворени пространства, низини с малки горички. Гнезди в изоставени гнезда на птици. Мътят и двамата родители. Женската храни малките. Мигриращ вид. Ловува на насекоми и дребни птици, като храната си хваща предимно в полет. Може да послужи за изучаване на многообразието на соколите.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: VU.
- Законов статус: Бек: II; CMS: II; BD; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Ранени птици понякога попадат в зоологическата градина и не могат да бъдат върнати в природата. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини. Това ще спомогне генофонда на ранените птици да се съхрани в дивата популация.

www.eufunds.bg

Папагалоподобни (PSITTACIFORMES)

54. Кеа (*Nestor notabilis*):

Източник: Оптимистас ООД

Разпространен е от речни долини и крайбрежни гори от западния бряг на Южния остров на Нова Зеландия до алпийските райони на острова. Полигамен вид. Живее на групи от до 13 индивида. Гнездо обикновено е на земята под големи букови дървета, в скални пукнатини или изкопани дупки между корените. До тях се стига по тунели с дължина от 1 до 6 метра, откъдето се влиза в голяма камера. Има интересно поведение, като може да бъде доста общителен с хората. Може да послужи за изучаване на многообразието на папагалите и тяхното разпространение, както и за консервационни цели.

- Природозащитен статус: IUCN: EN;
- Законов статус: CITES: II; WTR: B;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

Размножаване в зоологическата градина: Съгласно условията на EEP, съгласувано с координатора. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

55. Голямо жълтокачулато какаду (*Cacatua galerita*):

Разпространен е в Австралия, Нова Гвинея и близките острови. Обитава разнообразни горски местообитания като тропически и субтропични дъждовни гори. Срещат се и в саваните на Северна Австралия. Среща се и в градски паркове. Гнезди в изоставени гнезда на птици. И двамат родители мътят и се грижат за поколението. Има интересно поведение, като може да бъде доста общителен с хората. Може да послужи за изучаване на многообразието на папагалите и тяхното разпространение.

- Природозащитен статус:
IUCN: LC;
- Законов статус:
CITES: II; WTR: B;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина:

По решение на зоологическата градина. Поколението би могло да бъде разменяно с други зоологически градини, частни колекции или да служи за търговия.

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

56. Синьо-жълтият ара (*Ara ararauna*):

Разпространен е в Тропическите райони на Южна Америка, като навлиза и в Централна Америка. Обитава разнообразни тропически горски местообитания. Гнезди в мъртви папировни горски и провинциални територии, но се срещат и птици които гнездят в градски зони. Мъти и женската. Може да послужи за изучаване на многообразието на папагалите и тяхното разпространение.

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: CITES: II; WTR: B;
- Наличие на размножителни програми: Не

Източник: Оптимистас ООД

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. При успешно размножаване поколението би могло да бъде разменяно с други зоологически градини, частни колекции или да служи за търговия.

III. ВЛЕЧУГИ (REPTILIA)

Сухоzemни костенурки (TESTUDINES)

57. Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*):

Разпространен е в Южна Европа, големите Средиземноморски острови, Северозападна Африка, от Мала Азия до Иран. Обитава открити терени от полупустини до алпийски ливади и земеделски земи, но може да се намери и в покрайнините на гори. Видът е предмет на националния "План за действие за опазване на видовете сухоzemни костенурки – шипопашата костенурка (*Testudo hermanni* Gmelin, 1789) и шипобедрена костенурка (*Testudo graeca* Linnaeus, 1758) в България за периода 2022-2031 г." Може да се използва за образователни програми за изучаване на видовете костенурки в страната.

- Природозащитен статус: IUCN: VU; ЧКРБ: EN;
- Законов статус: Бек: II; HD: IV; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не

Източник: Оптимистъс ООЛ

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Ранени костенурки често попадат в зоологическата градина и не могат да бъдат върнати в природата. При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини. Това ще спомогне генофонда на раневите костенурки да бъде съхранен в дивата популация.

58. Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*):

Разпространен е в Южна Европа. Обитава открити терени обикновено пясъчни или каменисти, крайбрежни дюни, пасища, овощни градини в тераси, шубраци, с кристи в нископланински и хълмисти райони. Видът е предмет на националния "План за действие за опазване на видовете сухоземни костенурки – шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni* Gmelin, 1789) и шипобедрена костенурка (*Testudo graeca* Linnaeus, 1758) в България за периода 2022-2031 г." Може да се използва за образователни програми за изучаване на видовете костенурки в страната.

- Природозащитен статус: IUCN: VU; ЧКРБ: EN;
- Законов статус: БзК: II; HD: IV; CITES: II; WTR: A; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Ранени костенурки често попадат в зоологическата градина и не могат да бъдат върнати в природата.

Източник: ОП Зоопарк-СЦ Варна

При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини. Това ще спомогне генофонда на ранените костенурки да бъде съхранен в дивата популация.

59. Блатна костенурка (*Emys orbicularis*):

Разпространен е в Централна, Южна и Източна Европа, Северозападна Африка и Западна Азия. Обитава влажни зони, като бавнотечащи реки, езера, блатнети местности, с обилна растителност. Може да се наблюдава и далеч от водоеми. Гнездото си прави на сушата на разстояние до 150 m от водата. Може да се използва за образователни програми за изучаване на видовете костенурки в страната.

- Природозащитен статус: IUCN: NT;
- Законов статус: БсК: II; HD: IV; CITES: III (Популацията на Украйна); WTR: C ((Популацията на Украйна)); ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Ранени костенурки често попадат в зоологическата градина и не могат да бъдат върнати в природата.

Източник: <https://app.zooinstitutes.com/> Kyiv Zoo

При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождавано в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини. Това ще спомогне генофонда на ранените костенурки да бъде съхранен в дивата популация.

60. Южна блатна костенурка (*Mauremys rivulata*):

Разпространен е в Централна, Южна и Източна Европа и Западна Азия. Обитава блата, реки и речни устия, големи вирове в скалисти долове, изкуствени изкопи, микроязовири, рибарници, канали и др. Гнездото си прави на сушата. Може да се използва за образователни програми за изучаване на видовете костенурки в страната.

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: VU;
- Законов статус: Бек: II; HD: IV; ЗБР: 3;
- Наличие на размножителни програми: Не

Размножаване в зоологическата градина: По решение на зоологическата градина. Ранени костенурки често попадат в зоологическата градина и не могат да бъдат върнати в природата.

Източник: <https://app.zooinstitutes.com>, Haifa Educational Zoo & Botanical Garden

При успешно размножаване поколението би могло да бъде освобождаване в природата в подкрепа на националната популация или разменяно с други зоологически градини. Това ще спомогне генофонда на ранените костенурки да бъде съхранен в дивата популация.

5.1.4 Заключение:

Планираната колекцията в края на периода на действие на настоящия план, след извършване на предложените замени на видове ще включва 44 вида диви животни, в следното съотношение:

- Бозайници: 19 вида;
- Птици: 21 вида;
- Влечуги: 4 вида.

От всички тях местни за територията на страната са 28 диви вида, включително един изчезнал от фауната на България, а чуждите видове са 16, включително 1 инвазивен.

Консервационно значимите видове са 30, което ще бъде 68,2 % от общата численост на отглежданите видове.

Отглежданите домашни животни са представители на 3 вида, в това число:

- Бозайници: 2 вида;
- Птици: 1 вида.

5.2. Настаняване на животните

Настаняването на животните от бъдещата колекция следва да бъде съобразено с изискванията на Наредба № 6/2003 г., а в случаите на домашни животни и на Наредба № 44 от 20.04.2006 г. за ветеринарномедицинските изисквания към животновъдните обекти. Предложената бъдеща колекция и Плана за развитие на зоологическата градина за периода 2025-2034 г. изисква промяна на досегашното разположение на отглежданите видове. Основните промени се предвиждат в настоящия секторите "Птици" "Примати", и "Тревопасни", където инфраструктурата е амортизирана.

В тази връзка се предвиждат следните преустройства за организиране на настаняването на видовете от колекцията в смесени експозиции или в експозиции на самостоятелни видове.

- Изграждане на 2 нови волиери за папагали, една до клетка Ж1 и една зад Заграждение Ж20. Волиерата по Клетка Ж1 е предназначена за настаняване на едрите папагали като ара и какаду, докато мястото за втората волиера е подходящо за настаняване на папагали Kea (*Nestor notabilis*).
- Обособяване на клетка за египетски лешояд и ибиси, чрез съединяване и реконструкция на клетки от Ж2 до Ж4.
- За волиера "Коати" се предвижда да се реконструира волиера Ж6, която е с площ от 75 m² и височина 4 м. В заграждението ще се настанят носатите мечета (Коати) (*Nasua nasua*) (1.6) Минималните изисквания за размер на ограждението за двойка от вида е 20 m² (+2 m² за всеки следващ екземпляр). След извършване на реконструкцията Зоологическата градина следва да кандидатства за ново разрешително за отглеждане на инвазивен вид, съобразено с площта реконструираната волиера.
- За заграждение "Сурикати" се предвижда да се реконструира сега съществуващото заграждение Ж7, което е с площ от 105 m². Минималните изисквания за размер на заграждение за 1 животно от вида е 12 m² (+2 m² за всеки следващ екземпляр) с височина от 2 m².
- Обособяване на Заграждение "Фенек" в пространството между заграждения "Сурикати" и "Двугърба камила". В заграждението ще се настанят група фенеци (*Vulpes zerda*). Минималните изисквания за размер на външно заграждение за група от 5 екземпляра от вида е 6 m², като е необходимо вътрешно помещение от 2 m².
- Заграждение "Двугърба камила" в сектор "Тревопасни" се предвижда да се организира в откритата площ от 765 m². В терена съществуват две вътрешни помещения съответно от 25 m² и 7 m². Заграждението ще се организира на мястото на съществуващите заграждения Ж8 и Ж9. Препоръчително е в него да се организира смесена експозиция на най-едрите тревопасни като двугърбите камили (*Camelus bactrianus*) (1:2) с каракачанска овца (*Ovis aries*) (1.5), като е възможно добавянето в последствие и на двойка домашни якове (*Bos grunniens*) (1.1) Минималните нормативно определени изисквания за три камили са 300 m² външна площ и 16 m² вътрешно помещение, а за овца са необходими 3 m² в открито пространство и 2,2 m² във вътрешното помещение. Минималните изисквания за отглеждане на якове са 400 m² външно пространство за 5 животни и 30 m² закрито помещение. Следователно за два яка пропорцията ще бъде 150 m² външно пространство и 12 m² вътрешно. По този начин външната площ ще надвишава необходимата минимална площ за тези животни, но следва да бъде предвидено и получаване на поколение. Заграждението може да се организира като

монголска степ, като могат да се изгради юрта за овцете и яковете, която да осигури допълнително закрито пространство от 30 m².

- **Заграждение "Кухороги или елени"** в сектор „Тревопасни“ се предвижда да е с откритата площ от 1212 m². Новото заграждение ще обедини съществуващите към момента заграждения Ж10, Ж11 и Ж12. Понастоящем на тази територия съществуват два навеса, съответно с площ 27 m² и 8,5 m² и обори с обща площ 77,5 m², съответно с 25,5 m², 35 m² и 17 m². В заграждението могат да се организира смесена експозиция от африкански животни, като Личи (*Kobus leche*) (1.4) и токачки (*Numida meleagris domestica*). Минималните нормативно определени изисквания за пет водни козли от р. *Kobus* са 400 m² открито пространство (+30 m² за всеки следващ екземпляр), като вази вътрешно помещение с площ 30 m² (+3 m² за всеки следващ екземпляр). Височината на помещението следва да е 3 m.
- **Заграждение „Южна Америка“** в сектор „Тревопасни“ се предвижда да е с откритата площ от 584 m². Новото заграждение ще обедини съществуващите към момента заграждения Ж13 и Ж14. На посочената територия съществуват два обора, съответно от 22 m² и 30 m² и два навеса от 14 m² и навес от 17 m². В заграждението може да се организира смесена експозиция от нанду (*Rhea americana*), патагонска мара (*Dolichotis patagonum*) и капибара (*Hydrochoerus hydrochaeris*). Минимално изискуеми пространства за двойка нандуто са 200 m² открито пространство и 20 m² закрито помещение. За нандутата следва да се предвиди възможност за отделяне на мъжкия в периода на мътене и отглеждане на малките. За 3 капибари се изисква 24 m² (+6 m² за всеки следващ екземпляр) външно пространство, както и вътрешно помещение с площ 3,5 m² (+0,5 m² за всеки следващ екземпляр). За отглеждането на капибарите се изисква наличие на басейн с полегато дъно и дълбочина 1,80 m във външното ограждение и 1 m в закритото помещение. Следователно размерът на басейна следва да бъде изваден от общата площ на сухата част на ограждението. Минималните изисквания за отглеждане на две патагонски мари са открита и закрита площ от 3,5 m² (+1,5 m² за всяко следващо животно) и височина от 1,80 m на закритото помещение.
- **Волиера „Алпийски кози и белоглав лешояд“** ще бъде обособено на територията на съществуващото заграждение № Ж25 с малка добавена площ, като цялото заграждение ще бъде от 736 m². Заграждението се предвижда за смесена експозиция на Алпийски кози (*Capra ibex*) и Белоглав лешояд (*Gyps fulvus*). Минимално изискуеми пространства за 5 кози са 250 m² (+20 m² за всеки следващ екземпляр) открито пространство. Вътрешното помещение за същия брой кози следва да бъде минимум 10 m² (+2 m² за всеки следващ екземпляр). За двойка лешояди е необходимо минимално пространство от 24 m², предвид на предложеното пространство могат да се отглеждат няколко двойки. В заграждението се предвижда да се изгради скален хабитат за козирозите и за гнезденето на лешоядите. Възможно е в същата експозиция да се добави и Северен плешив ибис (*Geronticus eremita*).
- **Волиери „Орли, сови, соколи“** ще бъдат изградени на съществуващата територия Ж22, Ж23 и Ж24 да бъде обособена за отглеждане на дневните и нощни грабливи птици.
- **Зона за „Фламинго“**. Изграждане на отопляемо вътрешно помещение и обособяване на зона за газене и зона за гнездене.

- Обособяване на заграждение за блатни костенурки и лалугери. Предвижда се заграждението да бъде обособено на територията на езерния комплекс.

Видовете, които ще запазят своето настоящо местоположение в съществуващите заграждения, след реконструкция от гледна точка на подобряване на средата, сигурност и обслужване са:

- Колхидските фазани и гривяците в клетка Ж1.
- Хищниците в сектор "Хищници" обитаващи заграждения № Ж15, Ж16, № Ж17-Ж20, като постепенно съобразно настоящия план за колекцията се заменят със съответните видове и подвидове.
- Примати, обитаващи заграждения Ж21.
- Елените лопатари, обитаващи заграждения Ж26 и Ж27.
- Съществуващите сгради Ж28 до Ж35 ще бъдат реновирани и ремонтирани, като се приведат във вид подходящ за отглеждане на влечуги или дребни бозайници.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1

ВИДОВЕ С КОНСЕРВАЦИОННА ЗНАЧИМОСТ, СЪГЛАСНО ЧЕРВЕНАТА КНИГА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИ, ПОДХОДЯЩИ ЗА ОТГЛЕЖДАНЕ В ЗООПАРК-СЦ ВАРНА

Българско наименование	Латинско наименование	Природозащитен статус
Балкански кеклик	<i>Alectoris graeca</i>	EN
Белоглав лешояд	<i>Gyps fulvus</i>	EN
Белоска потапница	<i>Aythya nyroca</i>	VU
Белоопашат мишелов	<i>Buteo rufinus</i>	VU
Белощипа ветрушка	<i>Falco naumanni</i>	CR
Блестящ ибис	<i>Plegadis falcinellus</i>	CR
Бухал	<i>Bubo bubo</i>	EN
Бял ангъч	<i>Tadorna tadorna</i>	VU
Бял щъркел	<i>Ciconia ciconia</i>	VU
Вечерна ветрушка	<i>Falco vespertinus</i>	CR
Врабчова кукумявка	<i>Glaucidium passerinum</i>	EN
Вълк	<i>Canis lupus</i>	VU
Голям креслив орел	<i>Aquila clanga</i>	CR
Голям ястреб	<i>Accipiter gentilis</i>	EN

www.eufunds.bg

Голяма пъструшка	<i>Porzana porzana</i>	EN
Горски водобегач	<i>Tringa ochropus</i>	EN
Гривеста чапла	<i>Ardeola ralloides</i>	EN
Гълъб хралупар	<i>Columba oenas</i>	EN
Дива котка	<i>Felis silvestris</i>	EN
Европейски лалугер	<i>Spermophilus citellus</i>	VU
Египетски лешояд	<i>Neophron percnopterus</i>	EN
Забулена сова	<i>Tyto alba</i>	VU
Кафявоглава потапница	<i>Aythya ferina</i>	VU
Качулата червеноглава потапница	<i>Netta rufina</i>	EX
Колхидски фазан	<i>Phasianus colchicus colchicus</i>	EX
Къдроглав пеликан	<i>Pelecanus crispus</i>	CR
Ловен сокол	<i>Falco cherrug</i>	CR
Лопатарка	<i>Platalea leucorodia</i>	CR
Малка пъструшка	<i>Porzana pusilla</i>	CR
Малък воден бик	<i>Ixobrychus minutus</i>	EN
Малък креслив орел	<i>Aquila pomarina</i>	VU
Малък орел	<i>Hieraetus pennatus</i>	VU

Малък червеноног водобегач	<i>Tringa totanus</i>	CR
Нощна чапла	<i>Nycticorax nycticorax</i>	VU
Ням лебед	<i>Cygnus olor</i>	VU
Обикновен хомяк	<i>Cricetus cricetus</i>	VU
Пернатонога кукумявка	<i>Aegolius funereus</i>	VU
Поен лебед	<i>Cygnus cygnus</i>	EN
Европейски рис	<i>Lynx lynx</i>	CR
Розов пеликан	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	EX
Сива патица	<i>Anas strepera</i>	CR
Сиво хомяче	<i>Cricetulus migratorius</i>	VU
Синявица	<i>Coracias garrulus</i>	VU
Сокол орко	<i>Falco subbuteo</i>	VU
Средна пъструшка	<i>Porzana parva</i>	EN
Тракийски кеклик	<i>Alectoris chukar</i>	EN
Трънопащата потапница	<i>Oxyura leucocephala</i>	EN
Турилик	<i>Burhinus oedicephalus</i>	VU
Уралска улулица	<i>Strix uralensis</i>	EN
Червен ангъч	<i>Tadorna ferruginea</i>	CR

Червеногуша гъска	<i>Branta ruficollis</i>	VU
Черногръд хомяк	<i>Mesocricetus newtoni</i>	VU
Шипобедрена сухоземна костенурка	<i>Testudo graeca</i>	EN
Шипоопашата сухоземна костенурка	<i>Testudo hermanni</i>	EN
Южна блатна костенурка	<i>Mauremys rivulata</i>	VU